

Bijzondere dagvlinders in Limburg in 2011

Het object van de maand
De Eenstijlige meidoorn

VERDRAAID ROND

Menselijke sociale netwerken worden in de sociologie weergegeven met richtgetallen gerelateerd aan het aantal individuen dat dichtbij of verder van een persoon af staat. Men geeft dit grafisch aan met cirkels, waarvan de omtrek een indicatie is voor het aantal personen rond de eigen "ik" en de straal maatgevend voor de afstand tot die personen. Zo heeft een mens gemiddeld vijf intimi, 15 'best friends', 50 goede vrienden, 150 gewone vrienden, 500 bekenden en 1500 kennissen.

FOTO: A. LENDERS

Dunbar's getal is hierbij leidend. Deze antropoloog creëerde een wiskundige formule voor de werking van sociale groepen bij 36 niet menselijke primaten. Hij extrapoleerde deze formule, rekening houdend met de grotere neocortex, op de soort mens en komt met deze extrapolatie uit op een getal van 150, een aantal dat verrassend goed overeenstemt met de grootte van de gemiddelde vriendenkring van een mens.

Behalve een vriendennetwerk heeft ieder mens ook een familienetwerk. Beide netwerken blijken te verschillen, zowel in omvang als in diepgang. Familiebanden zijn moeilijk te verbreken en vooral gericht op het succesvol doorgeven van DNA. Deze rond gedraaide ketens bepalen in hoge mate het menselijk uiterlijk. De meer variabele sociale netwerken van vrienden daarentegen bepalen status en gedrag. In het bijzijn van vrienden komen bovendien endorfines vrij die het immuunsysteem stimuleren en daarmee medebepalend zijn voor het menselijk welbevinden.

Een mens kan volgens de gangbare theorie maar ongeveer 150 medeburgers vertrouwen. De natuurlijke groeps grootte van onze soort ligt dan ook bij dat getal. Dat komt tot uiting in de grootte van primitieve samenlevingen in de oertijd, maar ook in de omvang van de vroegchristelijke parochies en in de meest slagvaardige militaire eenheid, de compagnie. We hebben het over gemiddelden. Sommige mensen komen niet boven de honderd relaties, anderen zijn in staat een netwerk van meer dan 250 personen goed te onderhouden.

Er blijkt wat sociale netwerken betreft bovendien een groot verschil te zijn tussen mannen en vrouwen. Een vrouw is beter in staat inzicht te verwerven in de drijfveren van anderen, heeft daarmee een voorsprong in empathisch vermogen en dus in het leggen en verdiepen van contacten. Dat maakt de cirkels rond de vrouw groter en spannender. Voor de onzekere man is het vrouwelijk gedrag niet voor-

spelbaar, met als gevolg dat hij in haar bijzijn wat hoekiger gaat manoeuvreren om vastigheid te zoeken. Dit verschil zien we terug bij onze huisdiere. Denk aan de onberekenbaarheid van katten, die vaak wordt geassocieerd met vrouwelijk gedrag. Dat in tegenstelling tot de stoere hondstrouwe mannen die vaak niet verder komen dan het opzetten van een grote mond.

Voor een man is een vrouw rond en verdraaid, ongrijpbaar, niet begrijpbaar en derhalve vaak onbereikbaar. Daarmee komt een tweede getal in beeld, Pi, de magische constante die alles bepaalt wat rond of cirkelvormig is. Pi is tastbaar maar door zijn oneindigheid ook ongrijpbaar en daarom bovenzinnelijk. Het was de Griekse wiskundige Archimedes die met Pi een constante bracht in de berekening van ronde vormen. De grootte van Pi komt vooral tot uitdrukking in het werk van Copernicus die bekend is van het omverwerpen van het geocentrisch wereldbeeld. Dankzij Pi kunnen we de inhoud van de aarde berekenen, het oppervlak van de zon en de beweging van de planeten. Op iets kleinere schaal lijkt het me aannemelijk dat Marlies Dekkers het getal heeft gebruikt voor het vaststellen van de inhoud van bepaalde kledingstukken. Dat is zeker niet het geval bij laaghangende broeken, die andere uitpuilende rondingen laten zien. Ik vraag me overigens af of iedere drager daarvan zich bewust is van de oorsprong van dit modeverschijnsel dat toch echt gelieerd is aan de gevangenisculuur waar broekriemen en veters verboden waren.

Dat brengt me terug bij het getal van Dunbar. Gevangenen worden opgesloten in kleine groepen of zelfs solitair. Dit doorbreekt voor lange tijd het sociale patroon van deze mensen. Stabiele sociale relaties hebben niet alleen een door de hersencortex vastgestelde bovengrens, maar ook een ondergrens. Gedetineerden worden contactarm gemaakt en kunnen daardoor moeilijk de juiste afwegingen maken bij hun terugkeer in de maatschappij.

Van dat alles heb ik gelukkig geen last. Dunbar zit bij mij wel goed. En ook Pi draag ik een warm hart toe. Ik ben op 14 maart jarig en volgens mijn moeder geboren net voor 2 uur 's nachts! Het zou me nu niet meer verbazen als dat precies om 1 uur 59 en 26 seconden moet zijn geweest. Verdraaid, daarmee lijkt mijn levenscyclus echt rond!

Bijzondere dagvlinders in Limburg in 2011

John Adams, Huijn van Rodenbroeckstraat 43, 6413 AN Heerlen

Paul Vossen, Proosdijweg 73, 6214 RK Maastricht

In 2011 zijn vooral in Zuid-Limburg veel waarnemingen van zeldzame dagvlinders gedaan. Hierbij waren soorten die soms tientallen jaren niet in Nederland waargenomen zijn. De Braamparelmoervlinder (*Brenthis daphne*) is zelfs nog nooit eerder in Nederland gezien. Opvallend is dat het Staartblauwtje (*Cupido argiades*), het Kaasjeskruidkopje (*Carcharodus alcae*) en de Grote parelmoervlinder (*Argynnis aglaja*) zich op enkele plaatsen hebben voortgeplant. Van enkele andere zwervers wordt verwacht, dat ze zich binnenkort ook in Limburg kunnen vestigen.

INLEIDING

Uit de resultaten van het Landelijk Meetnet Vlinders van de Vlinderstichting blijkt dat sinds 1992 iets meer dan de helft van de Nederlandse vlindersoorten achteruit is gegaan, circa een kwart stabiel is gebleven en circa een kwart vooruit is gegaan (VAN SWAAY, 2011). De achteruitgang blijkt in Limburg onder andere uit het verdwijnen van de laatste populaties van het Veenhooibeestje (*Coenonympha tullia*) in 1991, de Zilveren maan (*Boloria selene*) in 1991, de Veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*) in 1995, de Aardbeivlinder (*Pyrgus malvae*) omstreeks 2000, de Kommavlinder (*Hesperia comma*) omstreeks 2000 (AKKERMANS *et al.*, 2001) en het Gentiaanblauwtje (*Phengaris alcon*) in 2004 (WALLIS DE VRIES & VOSSEN, 2009). De oorzaak van het verdwijnen van deze soorten moet vooral gezocht worden in de achteruitgang van de kwaliteit van hun biotoop, soms mede veroorzaakt door achterwege blijven van

onderhoud of voor de genoemde vlinders niet passend beheer.

In dezelfde periode is echter ook een aantal soorten verschenen. Hierover en over andere bijzondere waarnemingen is door leden van de Vlinderstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap (on)regelmatig verslag gedaan (ADAMS, 1992; SMEETS & FELIX, 1994; ADAMS & PRICK, 1997; ADAMS, 2008). Het Boswitje (*Leptidea sinapis*) (SMEETS & VAN SWAAY, 2002), het Klaverblauwtje (*Cyaniris semiargus*) (ELLENBROEK, 1997) en het Donker pimperlblauwtje (*Phengaris nausithous*) (WYNHOFF *et al.*, 2005, BOEREN *et al.*, 2011) lijken zich blijvend in Limburg gevestigd te hebben.

De laatste jaren kloppen er met regelmaat diverse vlinders aan onze zuiderpoort om binnengelaten te worden. De oorzaak hiervan moet vooral gezocht worden in de effecten van de klimaatverandering, gekoppeld aan warmere voorjaars- en zomerperioden. De meeste van de hierna genoemde soorten hebben de grens van hun verspreidingsgebied ten zuidoosten van Nederland. Het van zuid naar noord verlopende Maasdal en de ligging van de Sint Pietersberg met het warme microklimaat op de berg helpen naar het noorden migrerende vlinders daarbij om een uitvalsbasis in Nederland te veroveren.

Het jaar 2011 is voor zeldzame dagvlinders in Limburg een bijzonder jaar te noemen. In een normaal jaar worden hooguit enkele bijzondere waarnemingen gedaan: in 2011 was er echter sprake van een hele waslijst. Ook de aandacht van veel waarnemers van binnen en buiten Limburg om deze soorten te zien is een nieuw fenomeen, dat bijdraagt aan de vele waarnemingen. Doordat de waarnemers hun gegevens snel doorgeven naar de databanken van www.waarneming.nl en via andere databanken naar de Nationale Databank Flora en Fauna zijn snel gegevens over aantallen, vliegplaatsen en waarnemingsdata te achterhalen. De informatie over de eerste waarneming van alle in dit artikel genoemde vlinders is direct afkomstig van degenen die de vlinders als eerste zagen.

BIJZONDERE SOORTEN

Kaasjeskruidkopje (*Carcharodus alcae*)

Na een afwezigheid van 56 jaar werd deze soort op 1 mei 2009 weer in Nederland, net ten noorden van Maastricht, vastgesteld (REUMKENS, 2010) [figuur 1]. Dit was geen complete verrassing daar de soort zich sinds 2006 vanuit België noordwaarts uitbreidde (ADAMS *et al.*, 2008). In 2009 werd de soort op nog twee andere plaatsen in de nabijheid van Maastricht gevonden: op 20 en 22 mei 2009 in de Eijsder Beemden (PITERS, 2009) en tussen 1 augustus en 16 augustus 2009 maximaal twee imago's in het Popel-

FIGUUR 1

Kaasjeskruidkopje (*Carcharodus alcae*), Maastricht (foto: Hub Reumkens).

mondedal ten zuiden van Maastricht. Door diverse waarnemers werden hier eitjes (vanaf 7 augustus) en rupsen (vanaf 16 augustus) gevonden.

In 2010 breidde het aantal waarnemingen van het Kaasjeskruidkoppje zich verder uit. De eerste generatie werd met maximaal twee exemplaren gezien tussen 20 mei en 14 juni 2010 en de tweede generatie met maximaal vier vlinders tussen 11 juli en 14 augustus 2010. Voor zover bekend werd de soort in dat jaar alleen op de Pietersberg waargenomen. Op de wekelijkse dagvlindermonitoring-route werden in dit gebied in 2010 in totaal 17 individuen geteld.

In 2011 nam de soort verder toe: de soort werd op meerdere plekken in de omgeving van Maastricht waargenomen, onder andere op de drie locaties van 2009, waarbij het Popelmondedal nog steeds als belangrijkste vindplaats gold. Tussen 13 april en 25 mei 2011 ging het hier om maximaal drie vlinders. Na geconstateerde eiafzet was sprake van een bloeiende tweede generatie, met aantallen die de eerste zelfs overtroffen: tussen 7 juli en 28 augustus 2011 werden vele waarnemingen gedaan met een dagmaximum van zes vlinders. Het dagvlindermonitoring aantal in dat jaar bedroeg 29 exemplaren.

Groot geaderd witje (*Aporia crataegi*)

Zeer uitzonderlijk en volstrekt onverwacht was de melding van Olaf Op den Kamp op 25 mei 2011 van twee Groot geaderde witjes in het Popelmondedal, opnieuw op de Sint Pietersberg [figuur

FIGUUR 2

Groot geaderd witje (*Aporia crataegi*), Maastricht (foto: Olaf Op den Kamp).

2]. De laatste voortplanting van deze soort in Limburg dateert van 1971 in het Weerterbos. In Nederland vormde de omgeving van Hoog Buurlo (Veluwe) in 1975 de laatste voortplantingsplaats. De soort staat nu in Nederland alleen bekend als zwerver met nog geen veertig waarnemingen in de periode van 1976 tot 1999 en voor zover bekend geen enkele sinds de eeuwwisseling. Omdat verwarring met het zeer algemene Klein geaderd witje (*Pieris napi*) en het Vals witje (*Siona lineata*) voor de hand ligt is documentatie altijd gewenst.

Op 4, 5 en 7 juni 2011 werd een exemplaar telkens kort en vluchtig waargenomen nabij de ENCI-weide op nog geen 200 meter van de plek waar de soort de eerste keer werd gezien.

Op 9 juni 2011 tenslotte werd aan de zuidrand van Maastricht en ongeveer een kilometer ten noordwesten van Popelmondedal/ENCI-weide een exemplaar gezien. Dit doet vermoeden dat het gehele Jerkerald door deze zwervers als foerageergebied werd gebruikt.

lepenpage (*Satyrium w-album*)

Tot 2011 bevond de enige bekende populatie van de lepenpage zich in twee grote iepen aan de rand van het Aambos in Heerlen. Hier werd de soort in 1992 voor het eerst gezien (SMEETS, 1992). De vlinders zijn moeilijk te vinden omdat ze met dichtgeslagen vleugels bovenin de boom rusten en zelden naar beneden komen voor bloembezoek. Zonder telescoop en heel veel geduld is het bijna onbegonnen werk om deze vlinder te zien. Intensief zoekwerk leverde op 21 februari 2007 de vondst van twee eitjes op. De gemeente Heerlen heeft in overleg met de Vlinderstichting deze kwetsbare biotoop beschermd bij het aanleggen van een zeer nabij gelegen overstort in de Geleenbeek. Bovendien zijn volwassen iepen in de buurt geplaatst en nectarplanten onder de oorspronkelijke iepen geplant (VLINDERSTICHTING, 2011 d). Deze populatie was hier ook in 2011 nog aanwezig. Daarbuiten werd deze vlinder eenmalig in 2004 in de Anstelvallei in Kerkrade gezien. Sindsdien is deze fraaie page daar niet meer waargenomen.

Op 4 juni 2011 zag Jo Hermans een lepenpage op het bord bij de ingang van Terworm in Heerlen terwijl hij stond te wachten op excursiegenoten om in België vlinders te gaan fotograferen. Deze locatie ligt op circa twee kilometer van de populatie in het Aambos. De volgende dagen zaten meerdere vlinders op de lindebloesem in het laantje dat leidt naar Kasteel Terworm en op de iep op de parkeerplaats van het daar nabij gelegen Motel van der Valk [figuur 3]. Er werden op 5 juni 2011 zelfs 25 vlinders gezien. Daarna kwamen vele geïnteresseerden kijken. Alleen al op www.waarneming.nl staan 71 waarnemingen, waarvan er 26 werden gedaan op 12 juni 2011. De laatste waarneming dateert van 9 juli 2011. Gezien het grote aantal hier aanwezige dieren betreft het waarschijnlijk een populatie die al enige tijd bestaat.

Op 17 juni 2011 tenslotte, nam Herman Peeters bij de ENCI-vijver eveneens een lepenpage waar. Het bleef hier voorlopig bij een eenmalige waarneming.

FIGUUR 3

lepenpage (*Satyrium w-album*), Heerlen (foto: Jo Hermans).

FIGUUR 4

Staatblauwtje (*Cupido argiades*), Maastricht (foto: Noor Mather).

Staatblauwtje (*Cupido argiades*)

Het Staatblauwtje was in ons land een zeer zeldzame dwaalgast. Tot 1933 zijn er tien waarnemingen bekend, verspreid over geheel Nederland. (Bos *et al.*, 2006). In de ochtend van 15 augustus 2011 werd door Sjaak van Beek en Ria van Oosten een Dwergblauwtje (*Cupido minimus*) gemeld op het Belvédèrterrein net ten noorden van Maastricht (VLINDERSTICHTING, 2011c). Gealarmeerd door deze spectaculaire vondst vonden Paul Vossen en Ton Lakeman deze vlinder terug. Al snel bleek echter dat niet één maar twee zeer kleine, bijna zwarte blauwtjes met hoge snelheid langs de oosthelling van dit gebied vlogen. Omdat dit terrein nog geen twee kilometer verwijderd is van een grote Belgische populatie Dwergblauwtjes was de conclusie dat het hier om die soort ging (te) snel getrokken. Toch had de vliegtijd argwaan moeten wekken aangezien deze soort normaliter na eind juli niet meer vliegt. Hoewel ten minste tien vlinderaars de dagen daarop in het gebied zochten duurde het tot 20 augustus 2011 voordat deze vlinders werden teruggevonden. Om 10 uur 's ochtends vonden en fotografeerden Daniel Benders en Arnout Linckens ten minste drie individuen van het daar rondvliegend Staatblauwtje. Ook deze vlinder is zeer klein en zeer donker waardoor verwarring met Dwergblauwtje goed mogelijk is. Vanuit het gehele land vertrokken zeker 50 mensen naar deze plek om een glimp van deze vlinders op te vangen. Het slechte nieuws was dat ze na 11.30 uur niet meer werden teruggevonden, het goede nieuws kwam echter van Martijn de Jong die tegen de klok van tweeën in het Popelmondedal 'Dwergblauwtjes' had gefotografeerd. Pas na bestudering van de gemaakte foto's bleek dat de onderzijde niet overeenstemde met het Dwergblauwtje maar met het Staatblauwtje. Ten minste vijf vlinders (drie mannetjes en twee vrouwtjes) lieten zich die dag door een grote horde toegesnelde vlinderaars uitstekend bekijken [figuur 4]. Het werd echter nog gekker. 's Avonds verscheen op www.waarneming.nl een melding met een foto van een door Cock Reijnders gefotografeerd Staatblauwtje in het Reigersbroek te Montfort. Hij had de soort niet direct herkend maar realiseerde zich pas later dat het om een Staatblauwtje moest gaan. Ook in de Curfsgroeve bij Berg werd viermaal een Staatblauwtje waargenomen, waarbij het om minimaal twee verschillende exemplaren ging (FAASEN & RAEMAKERS, 2012; RAEMAKERS & FAASEN, 2012). De vlinders van de Sint Pietersberg verbleven er tot minstens 5 september, die van Montfort (met een maximum van drie exemplaren) zelfs tot 29 september. Elders in Nederland werd het Staatblauwtje in de nazomer van 2011 nog gevonden in Renkum (Gelderland). Zowel in het Popelmondedal, het Reigersbroek als de Curfsgroeve werd eiafzet op Rode klaver (*Trifolium pratense*) geconstateerd. Dit maakt de kans reëel dat het Staatblauwtje in 2012 weer in Nederland kan worden aangetroffen.

FIGUUR 5

Purperstreepparelmoervlinder (*Brenthis ino*), Kerkrade (foto: Noor Mather).

Dwergblauwtje (*Cupido minimus*)

Het Dwergblauwtje is in Nederland altijd een zeldzame vlinder geweest, die slechts op enkele terreinen voorkwam waar Wondklaver (*Anthyllis vulneraria*), de enige voedselplant van de rups, groeit. Sinds 1984 is het Dwergblauwtje als standvlinder verdwenen. Alleen op de Sint Pietersberg werden nog zwervers gezien, waarschijnlijk afkomstig uit de populatie vlak over de Belgische grens. Tussen 10 en 15 juni 1998 werden bij de ENCI-vijver zelfs 21 waarnemingen gedaan (AKKERMANS *et al.*, 2001). Sinds 2000 is hier op de dagvlindermonitoringroute echter maximaal één vlinder per jaar gezien. Verrassend is dan ook, dat er in 2011 door Ivo Raemakers in de Curfsgroeve een kleine populatie is aangetroffen en eiafzet is vastgesteld (RAEMAKERS & FAASEN, 2012).

Purperstreepparelmoervlinder (*Brenthis ino*)

De Purperstreepparelmoervlinder staat sinds 1963 te boek als uitgestorven standvlinder (Bos *et al.*, 2006). In 2003, 2004 en 2007 werd de Purperstreepparelmoervlinder in de Anstelvallei in Kerkrade vastgesteld [figuur 5]. Dit vormde voor het IVN Kerkrade in samenwerking met Stichting IKL de aanleiding om het biotoop geschikt te houden voor deze vlinder. Ondanks herhaalde controles duurde het tot 23 juni 2011 voordat deze fraaie parelmoervlinder door Arnout en Harry Linckens werd teruggevonden. Het betrof een eiafzettend vrouwtje dat zich soms liet zien, maar soms ook dagenlang onvindbaar bleek. Het is bekend, dat deze soort soms

langere tijd in de vegetatie weggedoken zit en daarom vaak niet opgemerkt wordt (pers. med. Marcel Prick). Het dier was sterk afgevlagen en moest zelfs eenmaal van een wespenaanval gered worden. Voor zover bekend is de vlinder tot 10 juli waargenomen. Dat deze vlindersoort tot zwerven in staat is bewijzen waarnemingen op 15 juli 2006 in Noorbeek en op 7 juli 2011 nabij Epen.

Braamparelmoervlinder (*Brenthis daphne*)

De Braamparelmoervlinder was tot 2011 nog nooit in Nederland waargenomen. Deze sterk op de vorige soort lijkende vlinder breidt zich al geruime tijd vanuit Midden-Frankrijk naar het noorden uit. In 2006 werd de eerste waarneming in Zuid-België gedaan en sindsdien is de vlinder snel naar het noorden opgerukt en komt al op diverse plaatsen in Wallonië voor (VLINDERSTICHTING, 2011e). Op 2 juli 2011 werd de allereerste Braamparelmoervlinder in Nederland in het Wormdal gezien (VLINDERSTICHTING, 2011e) [figuur 6]. De Braamparelmoervlinder leeft in klimaten met warme zomers op nectarrijk braamstruweel langs bosranden, hagen, hellingen en beekbeddingen op plaatsen waar het microklimaat wat vochtiger is (BINK, 1992). Gezien veranderende weersomstandigheden onder invloed van klimaatverandering lijkt deze vlindersoort goede kansen te hebben om zich te gaan vestigen in Limburg.

Keizersmantel (*Argynnis paphia*)

De Keizersmantel kent in Limburg perioden met meer en minder

FIGUUR 6

Braamparelmoervlinder (*Brenthis daphne*), Wormdal (foto: van ontdekker).

waarnemingen. De laatste piekperiode lag tussen 1990 en 1994, waarbij ook voortplanting vermoed werd (AKKERMANS *et al.*, 2001). Tot 2008 werd gemiddeld één waarneming per jaar doorgegeven. De laatste jaren zijn er weer meer waarnemingen gedaan (2009: 11, 2010: 5, 2011: 19). Dat neemt niet weg dat het extreem moeilijk is om deze vlinder goed te zien te krijgen, want bijna altijd betreft het zwervers die snel doorvliegen. Een uitzondering hierop vormde een exemplaar dat rond half juli 2011 ruim een week lang patrouilleerde boven een bospad in het Weerterbos. Deze vlinder liet zich tussen 11.00 en 13.00 uur en tussen 15.00 en 16.00 uur regelmatig zien. De Keizersmantel is in 2011 op veel plaatsen in geheel Nederland gezien. Er zijn circa 130 waarnemingen in 70 kilometerhokken doorgegeven (mededeling de Vlinderstichting).

Grote parelmoervlinder (*Argynnis aglaja*)

De Grote parelmoervlinder geldt in Nederland als een zeer zeldzame standvlinder die alleen nog voorkomt op de Waddeneilanden en de Hoge Veluwe. In Limburg is de soort altijd schaars geweest en was er nooit sprake van een vaste populatie. In de atlas van de dagvlinders in Limburg (AKKERMANS *et al.*, 2001) staan een vlinder in 1975 bij Stramproy en één in 1999 in een tuin in Brunssum als laatste waarnemingen vermeld. Kars Veling (in AKKERMANS *et al.*, 2001) merkt daarbij op dat vestiging in Limburg niet te verwachten is. Het was dan ook onverwacht dat Marcel Prick op 17 augustus 2009 op de Piepert bij Eys een vrouwtje van deze soort zag (lezing Grote parelmoervlinder, Marcel Prick, Genootschapsdag 28 februari 2011, Roermond) en nog opmerkelijker, dat hier in 2010 en 2011 diverse vlinders werden gezien (VLINDERSTICHTING, 2011f). Frans van Oosterhout noteerde op zijn wekelijkse dagvlindermonitoringroute in dit gebied 16 waarnemingen tussen 22 juni 2010 en 19 juli 2010 en 13 waarnemingen tussen 30 mei 2011 en 5 juli 2011 [figuur 7]. Opmerkelijk is het verschil in vliegtijd van circa drie weken tussen beide jaren. In andere delen van Limburg zijn in 2010 en 2011 zwervers van deze soort gezien (Sint Pietersberg, 12 augustus 2010; Weerterbos, 2 juli 2011; Wrakelberg, 6 juli 2011).

Veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*)

De Veldparelmoervlinder is in 1995 verdwenen van zijn laatste vliegplaats langs het Julianakanaal bij Roosteren. Op de Belgische Pietersberg is door de Universiteit van Luik in 1996 en 1997 een herintroductie uitgevoerd, die daar zeer succesvol is verlopen. Het leek er op, dat daardoor de vlinder op korte termijn ook op het Limburgse deel van de Sint Pietersberg verwacht mocht worden (WALLIS DE VRIES, 2005). In 2004 verschenen daar de eerste vlinders (WALLIS DE VRIES & HUSKENS, 2007) en werden ook rupsennesten gevonden. Helaas heeft de Veldparelmoervlinder zich hier toch niet kunnen vestigen. Maximaal werden er drie vlinders tegelijkertijd gezien. De laatste doorgegeven waarneming dateert uit 2009. In 2011 werden hier drie vlinders op de wekelijkse dagvlindermonitoringroute gezien.

FIGUUR 7

Grote parelmoervlinder (*Argynnis aglaja*), Eys (foto: Frans van Oosterhout).

FIGUUR 8

Veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*), Bemelen (foto: John Adams).

In 2007 zijn door de Vlinderstichting in samenwerking met Stichting het Limburgs Landschap rupsen van de Veldparelmoervlinder uitgezet op de Bemelerberg. Dit heeft geleid tot een populatie met honderden vlinders [figuur 8]. De aantallen zijn er zo hoog, dat er vlinders zijn gaan zwerven (VLINDERSTICHTING, 2011a). In 2010 werden er onder andere zes vlinders gezien bij Vijverdal (Maastricht-Oost) en twee in groeve Blom en in 2011 werd telkens één vlinder gezien in groeve 't Rooth, op de voormalige stortplaats bij Berg en op de Schiepersberg. In het voorjaar van 2012 zal in deze gebieden in overleg met de Vlinderstichting naar rupsennesten gezocht worden om vast te stellen of hier voortplanting heeft plaatsgevonden.

Grote vos (*Nymphalis polychloros*)

De Grote vos wordt de laatste jaren steeds vaker gezien in Limburg. In 2011 werden vrij veel waarnemingen gedaan. Er werden in totaal 36 waarnemingen van 16 verschillende plaatsen gerapporteerd (pers. med. Olaf Op den Kamp). De laatste gedocumenteerde voortplanting in Limburg dateert echter nog steeds uit 1996 in een tuin in Heerlen (AKKERMANS *et al.*, 2001).

Kleine weerschijnvlinder (*Apatura ilia*)

Op 29 mei 2011 werd een mannetje van de Kleine weerschijnvlinder (vorm *clythie*) door John Morreau nabij de ENCI-vijver gevonden (VLINDERSTICHTING, 2011b). Dit was voor het eerst in Nederland sinds 1994 toen zowel één individu in Simpelveld als in de Millingerwaard werd gezien (GROENENDIJK, 1994). De laatste voortplanting is vastgesteld in de Vijlenerbossen van 1984 tot 1987 (PRICK, 1994). Groot was de verbazing toen op 2 juni 2011 op dezelfde plek een ander mannetje werd gevonden dat zich tegoed deed aan mineraalsappen uit de slikbodem en aan de boomsappen van een iep [figuur 9]. Tot 14 juni is deze vlinder door vele tientallen mensen uit het gehele land bekeken. Overigens valt een derde exemplaar niet uit te sluiten want op 3 juni werd tegelijkertijd bij de ENCI-vijver alsook bovenlangs de groeverand in de richting van het Popelmondedal een exemplaar van deze vlindersoort waargenomen.

Hoewel de Kleine weerschijnvlinder hier tussen 29 mei en 14 juni 2011 elke dag is waargenomen, kon het soms wel uren duren voordat hij gevonden werd. De grootste pechvogel was misschien wel de vlinderaar uit Castricum die van 10 tot 16 uur voor niets stond te wachten. Nog geen minuut nadat hij wegreed liet de vlinder zich in zijn majestueuze vlucht bewonderen. Overigens was de vliegtijd uitzonderlijk vroeg: in België waar de soort in de Ardennen inheems is begint hij pas vanaf half juni te vliegen.

Ook deze vlinder heeft in het verleden perioden van aanwezigheid afgewisseld met langere tijd zonder waarnemingen. De soort was aanwezig van 1926-1940, 1956-1960 en 1984-1987 (AKKERMANS *et al.*, 2001). Hopelijk is 2011 weer een begin van een nieuwe periode met voortplanting.

Grote weerschijnvlinder (*Apatura iris*)

De Grote weerschijnvlinder had in Limburg tot 2002 nog een populatie in het Weerterbos (Bos *et al.*, 2006). Tot 1990 kwamen de meeste waarnemingen van deze vlinder uit Zuid Limburg, maar de laatste waarnemingen hier dateren van het eind van de vorige eeuw (AKKERMANS *et al.*, 2001). Het was dan ook opmerkelijk, dat

tussen 1 juni en 3 juli 2011 op meerdere plekken in Limburg verschillende exemplaren waargenomen zijn, onder andere in het Eyserbos, het Vijlenerbos en groeve 't Rooth. Heel bijzonder is de waarneming van vijf exemplaren op de rug van koeien in een gebied in Midden-Limburg. Ook werd een exemplaar waargenomen op de verblijfplaats van de Kleine weerschijnvlinder bij de ENCI-vijver. Deze liet zich schitterend fotograferen op een vlondertje en werd in eerste instantie aangezien voor een Kleine weerschijnvlinder. Hoe gek het ook klinkt maar voor een aantal van de waarnemers was het toch een lichte teleurstelling toen het 'slechts' een Grote weerschijnvlinder bleek te zijn.

Kleine ijsvogelvlinder (*Limenitis camilla*)

De Kleine ijsvogelvlinder is een zeldzame vlinder in Limburg, maar hij komt nog op diverse plaatsen in Midden- en Noord-Limburg voor. In Zuid-Limburg ligt de enige vindplaats in de bossen bij Schinveld (AKKERMANS *et al.*, 2001; OP DEN KAMP, 2008). Het is een vlinder van vochtige open loof- of gemengde bossen met veel Wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) als ondergroei. Het was dan ook opmerkelijk, dat op 30 mei 2011 een exemplaar werd gezien bij de ENCI-vijver tegelijk met de Kleine en de Grote weerschijnvlinder. De biotoop lijkt hier niet geschikt en aangenomen wordt dat dit dier een zwerver was.

Dambordje (*Melanargia galathea*)

Het Dambordje heeft al jaren een grote populatie op het Belgische deel van de Sint Pietersberg, maar tot definitieve vestiging in Nederland komt het nog steeds niet. In de jaren negentig van de vorige eeuw werden regelmatig zwervers in Limburg gezien. In totaal werden in die periode 27 waarnemingen doorgegeven, waarvan meer dan de helft van 1993 tot en met 1997 op de Piepert bij Eys (AKKERMANS *et al.*, 2001). Daarna werd het enkele jaren (nagenoeg) stil met maximaal drie waarnemingen in 2007. In 2009 werden zeven waarnemingen doorgegeven, in 2010 werd het Dambordje slechts eenmaal gezien.

2011 was weer een goed jaar om Dambordjes te zien. Vooral op de Sint Pietersberg werd de vlinder regelmatig aangetroffen. Van 11 tot en met 15 juli 2011 zagen hier minstens 20 waarnemers dit zwartwitte zandoogje. Maximaal vlogen er twee vlinders tegelijkertijd rond. Het enige andere waargenomen Dambordje van dit jaar was een vlinder die op 7 augustus 2011 bij de Palenbergerbeek in Heerlen zuidwaarts langsvloog.

FIGUUR 9

Kleine weerschijnvlinder (*Apatura ilia*), Maastricht (foto: Noor Mather)

DISCUSSIE

Veel soorten vlinders zijn mobiel en kunnen, zeker bij gunstige weersomstandigheden, grote afstanden afleggen. Dit is natuurlijk al lang bekend van de groep vlinders die trekvlinders worden genoemd, met de Atalanta (*Vanessa atalanta*), de Distelvlinder (*Vanessa cardui*) en de Gele en Oranje luzernevlinder (*Colias hyale* en *Colias croceus*) als bekendste vertegenwoordigers. De aantallen van deze vlinders die ons land bereiken verschillen sterk van jaar tot jaar. Hoewel hier tot nu toe weinig onderzoek naar gedaan is, is wel vastgesteld dat invasies vaak plaats vinden als er zeer veel vlinders in het brongebied uit de pop gekropen zijn en de weersomstandigheden en vooral de windomstandigheden gunstig zijn voor het volbrengen van de tocht. Voor een invasiesoort als de Rouwmantel (*Nymphalis antiopa*) is uit de waarnemingen gebleken, dat de vlinders tijdens de invasie in 1995 vanuit het oosten ons land binnenkwamen en bij de invasie in 2006 vanuit Scandinavië. Waarschijnlijk spelen dezelfde oorzaken voor mogelijke nieuwe aanwezigheid een rol bij de groep vlinders die zwervers worden genoemd. Het is mogelijk dat zo'n invasie tot voortplanting en vervolgens tot vestiging leidt, als deze vlinders een geschikt biotoop vinden en goede weersomstandigheden treffen.

Een soort die dit gelukt is, is het Boswitje, dat zich vanaf 1992 heeft voortgeplant op de Sint Pietersberg. Daarna zijn op veel plaatsen in Zuid-Limburg zwervers gezien en daarvan hebben sommige zich weer kunnen voortplanten en zo een metapopulatie kunnen vestigen. Meerdere Boswitjes gedurende enkele jaren achter elkaar zijn onder andere gezien in Groeve Curfs, op de Piepert en in Brunssum. Ook sinds de vestiging van het Klaverblauwtje in 1996 zijn op diverse plaatsen zwervers van deze soort gezien en hebben tijdelijke vestigingen plaatsgevonden. Op de Sint Pietersberg lijkt zich de enige vaste populatie te handhaven.

Soorten waarvan de laatste jaren voortplanting is vastgesteld zijn de Grote parelmoervlinder (vanaf 2009), het Kaasjeskruidkoppje (vanaf 2009) en het Staartblauwtje (2011). De Veldparelmoervlinder plant zich voort op de Bemelerberg sinds 2009, maar is hier niet opeigen gelegenheid gekomen. Andere soorten, zoals Dwergblauwtje, Dambordje, Grote vos en Keizersmantel hebben het al vele jaren op deze wijze geprobeerd, maar krijgen vooralsnog geen vaste grond onder hun voeten. Blijkbaar zijn de omstandigheden in Limburg gedurende een langere periode (nog) niet voldoende geschikt. Hopelijk zijn de in 2011 in de Curfsgroeve gevonden Dwergblauwtjes in staat een populatie op te bouwen.

Dat een aantal soorten de laatste jaren, en vooral in 2011, als zwerver zijn gezien, is waarschijnlijk deels een waarnemerseffect. Door nieuwe communicatiemediën zoals www.waarneming.nl zijn waarnemingen snel landelijk bekend en is het voor een aantal waarnemers aantrekkelijk geworden om soortgericht op meldingen af te gaan. In ieder geval is daardoor het aantal waarnemingen veel hoger geworden, maar zullen ook vlinders in nabijgelegen terreinen sneller gevonden worden. Enerzijds is dit goed om de verspreiding in tijd en plaats beter in kaart te brengen. Een nadeel kan echter ontstaan als de vlinder wordt ontdekt in een kwetsbaar biotoop.

De reden waarom in 2011 zoveel zwervers zijn gezien, is niet gemakkelijk te bepalen, maar er zijn wel enkele opmerkingen over te maken. Opmerkelijk is, dat de Grote en Kleine weerschijnvlinder en de Kleine ijsvogelvlinder alle drie bijna op dezelfde dag op dezelfde plek gezien zijn en dat dit voor alle drie relatief vroeg in het vliegseizoen plaats vond. De maanden april en mei waren in Nederland en ten zuiden ons land gelegen gebieden zeer warm en droog, waardoor vlinders vroeg uit de pop kwamen en waarschijnlijk weinig nectarplanten en door de droogte slecht rupsenvoedsel aantreffen. Hierdoor moesten waarschijnlijk vlinders op de vleugels, op zoek naar betere gebieden. De hogedrukgebieden zorgden bovendien voor een sterke zuidelijke stroming, zoals vastgesteld aan de hand van geraadpleegde weerkaarten. Deze combinatie kan de uitzonderlijke lijst van zwervers in 2011 wellicht verklaren. Dat betekent overigens dat de kans groot is, dat er in 2012 weinig meer van deze vlinders te merken zal zijn. Immers, alleen vrouwtjes die zwerven hebben een kans op voortplanting, mits ze bevrucht zijn voordat ze gingen zwerven. Tevens zullen niet elk jaar de omstandigheden goed zijn om een geslaagde zwerftocht te maken. De kans op vestiging van nieuwe populaties is hierdoor klein.

In een recent artikel berekenen Europese vlinderdeskundigen, dat ruim 2000 vlindergemeenschappen verdeeld over Europa onder invloed van klimaatverandering gemiddeld 114 kilometer naar het noorden zijn opgeschoven in de periode van 1990 tot 2008 (DEVICTOR *et al.*, 2012). Zij geven bovendien aan dat dit minder dan de helft is van de afstand die klimaatzones op zichzelf naar verwachting zullen opschuiven. Individuele soorten kunnen zich natuurlijk meer dan gemiddeld naar het noorden verplaatsen. Dat dit kan gebeuren bewijst bijvoorbeeld de Koninginnenpage, die in 1990 beperkt was tot Zuid-Limburg en nu al tot in het noorden van Nederland wordt waargenomen.

Klimaatverandering kan dus voor vele zuidelijke soorten voor opschuiving van hun areaal richting Nederland zorgen en de kans op nieuwe zwervers zal hierdoor groter worden. Dit geldt niet alleen voor de soorten genoemd in dit artikel. Er zijn nog enkele andere soorten die niet ver van onze zuidgrens een populatie hebben, zoals het Kalkgraslandkoppje (*Spialia sertorius*), die hier één keer gezien is in 2010, het Bleek blauwtje (*Polyommatus coridon*) dat drie keer is gezien in 2009 in het Popelmondedal, de Zilveren Maan (*Boloria selene*), die één keer gezien werd op de Brunssummerheide in 2009 en de Koningspage (*Iphiclides podalirius*) met één waarneming in 2007 in het Weerterbos. Kortom, wij verwachten de komende jaren spannende tijden voor vlinderaars en we zullen u hiervan op de hoogte houden.

DANKWOORD

Dit artikel had nooit geschreven kunnen worden zonder de vele tientallen waarnemers, die hun waarnemingen doorgegeven hebben. Een speciaal woord van dank voor degenen die we geraadpleegd hebben voor verdere informatie: Sjaak van Beek, Daniël Benders, Jo Hermans, Ton Lakeman, Arnout Linckens, Jacques van Mastrigt, Ria van Oosten, Frans van Oosterhout, Olaf Op den Kamp, Herman Peeters, Jacques Piters, Marcel Prick, Huub Reumkens en Cock Reijnders.

Verder danken we Chris van Swaaij van de Vlinderstichting en Anne-mieke Adams voor hun commentaar op het concept van dit artikel, Herman Peeters voor het beschikbaar stellen van de gegevens van de dagvlindermonitoringroutes op de Sint Pietersberg en Karine Letourneur voor het aanleveren van de gegevens uit de databank van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDF).

We danken de fotografen Jo Hermans, Noor Mather, Frans van Oosterhout, Olaf Op den Kamp en Hub Reumkens voor het beschikbaar stellen van hun fotomateriaal.

Summary

RARE BUTTERFLIES OBSERVED IN LIMBURG IN 2011

Many sightings of rare butterflies were reported in the province of Limburg in 2011, especially in the southern part of the province. They include species that in some cases had not been observed in the Netherlands for decades, and even one, the Marbled fritillary (*Brenthis daphne*), which had never been seen in the Netherlands before. Remarkably, the Short-tailed blue (*Cupido argiades*), the Mallow skipper (*Carcharodus alceae*) and the Dark green fritillary (*Argynnis algaja*) were found to have bred in some places. Some other migrants are also expected to settle in Limburg soon.

Literatuur

- ADAMS, J.B., 1992. Prikkebeentjes 3. Natuurhistorisch Maandblad 81(8/9):153-154.
- ADAMS, J., 2008. Waarnemingen van bijzondere dagvlinders in Limburg vanaf 2000. Natuurhistorisch Maandblad 97(4): 53-58.
- ADAMS, J., R. KETELAAR & G. SMEETS, 2008. 150 jaar dagvlinders op de Sint-Pietersberg. Natuurhistorisch Maandblad 97(4):101-110.
- ADAMS, J. & M. PRICK, 1997. Waarnemingen van bijzondere vlindersoorten in Limburg vanaf 1990. Natuurhistorisch Maandblad 86(7): 170-172.
- AKKERMANS, R.W., R.A.J. PAHLPLATZ & K. VELING, 2001. Dagvlinders in Limburg, verspreiding en ecologie 1990-1999. Stichting Natuurpublicaties Limburg/De Vlinderstichting, Maastricht/Wageningen.
- BINK, F.A., 1992. Ecologische atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa, Schuyt & Co, Haarlem.
- BOEREN, J., ECKELBOOM, R., & I. WYNHOFF, 2011. Het Donker pimpernelblauwtje in het Nederlandse en Duitse Roerdal. Natuurhistorisch Maandblad 100(10):189-198.
- BOS, F., M. BOSVELD, D. GROENEDIJK, C. VAN SWAAY, I. WYNHOFF & DE VLINDERSTICHTING, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionidea). –Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden/ Utrecht.
- DEVICOR, V., CHR. VAN SWAAY, T. BRERETON, L. BROTONS, D. CHAMBERLAIN, J. HELIÖLÄ, R. JULLIARD, M. KUUSAAARI, A. LINDSTRÖM, J. REIF, D.B. ROY, O. SCHWEIGER, J. SETTELE, C. STEFANESCU, A. VAN STRIEN, CHR. VAN TURNHOUT, Z. VERMOUZEK, M. WALLIS DE VRIES, I. WYNHOFF & F. JIGUET, 2012. Differences in the climatic debts of birds and butterflies at a continental scale, Nature Climate Change, Advance Online Publication, 6 juni 2012. <http://www.nature.com/nclimate/journal/v2/n2/full/nclimate1347.html>, published on line 10 january 2012.
- ELLENBROEK, F., 1997. Terugkeer van het Klaverblauwtje in Nederland. Natuurhistorisch Maandblad 86(7):180-183.
- FAASEN, T. & I. RAEMAKERS, 2012. Basiskartering Curfsgroeve 2011. Ecologica, Maarheeze.
- GROENEDIJK, D., 1994. Kleine weerschijnvlinder nabij Simpelveld. Vlinders 9(5):28.
- OP DEN KAMP, O., 2008. Het Bont dikkopje en de Kleine ijsvogelvlinder in het Vosbroek (Schinveldse bossen). Natuurhistorisch Maandblad 97(4): 88-92.
- PITERS, J., 2009. Van Kaasjeskruid en dikkopjes. De Wissel. Mededelingenblad van IVN Eijsden 16(2):15-20.
- PRICK, M., 1994. De Grote en de Kleine Weerschijnvlinder in de Vijlenerbossen in de jaren 80. Natuurhistorisch Maandblad 83(5):96-100.
- RAEMAKERS, I. & T. FAASEN, 2012. Bijzondere planten en insecten in de Curfsgroeve. Natuurhistorisch Maandblad 101(4):63-73.
- REUMKENS, H., 2010. De terugkeer van het Kaasjeskruidikkopje in Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 99(3):54-57.
- SMEETS, G., 1992. Iepepage in centrum van Heerlen. Vlinders 7(4):2-3.
- SMEETS, G. & C. FELIX, 1994. Bijzondere waarnemingen in Limburg. Vlinders 9(2):23-25.
- SMEETS, G. & CHR. VAN SWAAY, 2002. Het Boswitje: een nieuwe standvlinder in Nederland. Natuurhistorisch Maandblad 91(10):237-241.
- SWAAY, CHR. VAN, 2011. Een positief geluid uit het meetnet. Vlinders 2011(4):9-10.
- VLINDERSTICHTING, 2011a. Veldparelmoervlinder breidt zich uit, Nieuwsarchief Vlinderstichting 28 maart 2011, <http://www.vlinderstichting.nl/actueel.php?id=312&nieuwsid=476&p=a&q=veldparelmoervlinder>.
- VLINDERSTICHTING, 2011b. Kleine weerschijnvlinder na 17 jaar weer gezien, Nieuwsarchief Vlinderstichting 13 juni 2011, <http://www.vlinderstichting.nl/actueel.php?id=312&nieuwsid=537&p=a&q=weerschijnvlinder>.
- VLINDERSTICHTING, 2011c. Staartblauwtjes in Nederland, Nieuwsarchief Vlinderstichting, 22 augustus 2011, <http://www.vlinderstichting.nl/actueel.php?id=312&nieuwsid=595&p=a&q=staartblauwtje>.
- VLINDERSTICHTING, 2011d. Heerlen houdt van lepenpage, Nieuwsarchief Vlinderstichting, 3 augustus 2011, <http://www.vlinderstichting.nl/actueel.php?id=312&nieuwsid=585&p=a&q=iepenpage>.
- VLINDERSTICHTING, 2011e. Braamparelmoervlinder, nieuw in Nederland, Nieuwsarchief Vlinderstichting, 28 juli 2011, <http://www.vlinderstichting.nl/actueel.php?id=312&nieuwsid=580&p=a&q=braamparelmoer>.
- VLINDERSTICHTING, 2011f. Grote parelmoervlinder in Limburg, Nieuwsarchief Vlinderstichting, 22 juni 2010, <http://www.vlinderstichting.nl/actueel.php?id=312&nieuwsid=273&p=a&q=grote+parelmoer>.
- WALLIS DE VRIES, M.F., 2005. Nieuwe kansen voor de Veldparelmoervlinder in Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 94(4):69-74.
- WALLIS DE VRIES, M. & K. HUSKENS, 2007. Een grensoverschrijdende metapopulatie van de Veldparelmoervlinder. Natuurhistorisch Maandblad 96(5):125-127.
- WALLIS DE VRIES, M. & H. VOSSEN, 2009. Hoe het Gentiaanblauwtje verdween uit Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 98(9):173-177.
- WYNHOFF, I., CHR. VAN SWAAY & J. BOEREN, 2005. Overleven in de wegberm: het Donker pimpernelblauwtje in Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 94(8):145-149.

HET OBJECT VAN DE MAAND

De Eenstijlige meidoorn, een aquarel van de vermaarde Limburgse florist Dr. A. de Wever

Nigel Harle, Rijksweg 52, 6247 AJ Gronsveld

De openstelling van het Natuurhistorisch Museum Maastricht in 1912 en de oprichting van het Natuurhistorisch Genootschap twee jaar eerder zijn vooral te danken aan de buitengewone inzet van een handvol goed onderlegde en enthousiaste lieden die de kennis van en liefde voor de Limburgse natuur wilden bevorderen. Eén daarvan was Dr. August de Wever, huisarts te Nuth, bij lezers van dit maandblad en floristen in heel Nederland bekend als een buitengewoon actieve en meesterlijke kenner van de Limburgse flora.

August de Wever zag het levenslicht op 14 maart 1874 en was vanaf zijn jeugd een leergierige 'natuurvorscher'. Zijn belangstelling en passie lagen vooral bij de voor Nederlandse begrippen uitzonderlijk rijke, haast exotische flora van Zuid-Limburg. Het was een tijd waarin het historisch gegroeide landschap nog relatief ongeschonden was, vóór de opkomst van de grootschalige grondstoffenwinning en landbouwmodernisering die enkele decennia later tot zo'n verwoesting van de natuur zouden leiden.

Het was ook een tijd waarin de kennis van de regionale flora nog in haar kinderschoenen stond. In de loop van de 19de eeuw hadden floristen als Lejeune, Bosquet, Franquinet en Dumoulin al een tipje van de sluier van de uitzonderlijke floristische rijkdom van Zuid-Limburg gelicht. Het beeld was echter nog zeer fragmentarisch en betrof bovendien vooral de flora van de krijtgronden. De Wever nam het op zich daarin verandering te brengen. Door bestudering van de oudere publicaties en van het overgeleverde herbariummateriaal, door correspondentie met talloze andere floristen en vooral door onophoudelijk

Om het eeuwfeest van het Natuurhistorisch Museum Maastricht extra luister bij te zetten, maken we in 2012 een selectie van aparte, fraaie of anderszins tot de verbeelding sprekende stukken uit de museumcollecties. Het uitgekozen object zal voor de duur van een maand in een wisselvitrine worden geplaatst, met verwijzing naar het hierop betrekking hebbende artikel in het Natuurhistorisch Maandblad van die maand.

in alle hoeken van Zuid-Limburg te speuren, wist hij een detailkennis op te bouwen die in onze contreien nooit meer geëvenaard is.

In 1911, op 37-jarige leeftijd, begon hij de resultaten van zijn jarenlange inspanning te presenteren. In een lange artikelenreeks in de Jaarboeken van het Natuurhistorisch Genootschap van 1911 tot en met 1923 besprak hij op bijna 650 bladzijden de gehele flora van Zuid-Limburg ten zuiden van Born, doorgaans in samenhang met die van het omliggende buitenland. Naast de inheemse wilde flora schonk hij ook aandacht aan de door hem aangetroffen verwilderde en adventieve planten en ook aan zaken als monumentale parkbomen, oude fruitrassen en historische heggen. Maar de wilde flora kreeg steeds de meeste aandacht, en bij het bespreken van de zeldzamere soorten was De Wever in deze jaren al in staat een tamelijk volledig overzicht van toen bekende groeiplaatsen te geven.

Zijn botanische kennis reikte tot ver voorbij het 'soortniveau'. Van vrijwel alle planten onderscheidde hij een hele reeks ondersoorten en variëteiten; ook de talloze hybriden die de natuur rijk is wist hij doorgaans feilloos op naam te brengen. Door kweekproeven in zijn eigen tuin vulde hij deze kennis steeds verder aan en kon keer op keer deze of gene lezing van de feiten rechtzetten of aanvullen, standplaatsvarianties van vaste kenmerken onderscheiden en voorheen onopgehelderde diagnostische details definitief vastleggen. Hij verzamelde ook zeer veel planten; op die manier ontstond het bijna 20.000 exemplaren omvattend herbarium dat door De Wever aan het Natuurhistorisch Museum Maastricht is geschonken. Het geheel is later verder aangevuld, structureel geordend en inmiddels ook gedigitaliseerd.

De plantenkennis die De Wever in de loop van zijn leven vergaarde, publiceerde hij deels in een lange reeks artikelen die vooral in het Natuurhistorisch Maandblad zijn verschenen. Hoewel er op deze wijze tijdens het leven van De Wever bijna duizend bladzijden tekst van zijn hand zijn gepubliceerd, is dit slechts het topje van de spreekwoordelijke ijsberg. Op de zolder van het Natuurhistorisch Museum Maastricht staat namelijk een archiefkast vol aantekeningen, die momenteel door de auteur worden gedigitaliseerd en systematisch ontsloten, zodat ze voor zowel wetenschappers als het bredere publiek online toegankelijk worden. Te zijner tijd zal dit ook met zijn uitgebreide collectie plantenfoto's geschieden.

Onder floristen, plantenkenners en andere natuurvrienden is de besproken nalatenschap van De Wever reeds lang bekend, bejubeld en veelvuldig gebruikt om kwesties omtrent de regionale flora op te helderen. Minder bekend is echter dat hij zijn scherpe ob-

FIGUUR 1

De Eenstijlige meidoorn, *Crataegus monogyna*: een aquarel van Dr. A. De Wever (foto: John W. Stroucken).

FIGUUR 2
Dr. A. de Wever (1874-1947).

servatievermogen ook gebruikte om van veel van de planten die hij vond zeer fraaie, natuurgetrouwe tekeningen en aquarellen te maken.

Uit al deze floristische kunstwerken een "object van de maand" kiezen was niet gemakkelijk. Zijn pentekeningen van de Kalk- en Bosboterbloem (*Ranunculus polyanthemos* subsp. *polyanthemoides* respectievelijk *nemorosus*) tonen niet alleen zijn vakmanschap als plantenillustrator aan; ze waren ook dienstbaar bij het afbakenen van deze lastige taxa. Zijn deels gekleurde tekeningen van de negen

inheemse soorten basterdwederik (*Epilobium*) en de talloze hybriden daartussen zijn voor geïnteresseerde floristen nog steeds zeer verhelderend. Zijn zes vellen omvattende serie van bijna 70 kleine aquarelletjes, waarin de kleurvariaties van het Driekleurig viooltje (*Viola tricolor*) worden weergegeven, getuigt van een hoogontwikkelde artistieke subtiliteit.

De keuze is gevallen op een aquarel van de Eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*), die vermoedelijk tussen 1925 en 1935 is vervaardigd. Het is er één uit een serie aquarellen en pentekeningen waarop De Wever de kenmerken van wilde en gekweekte meidoornsoorten en -hybriden op een wijze weergeeft die alleen door jarenlange waarneming tot stand kan komen. In zijn tijd was er nog steeds verwarring over de juiste afbakening en benaming van de uiterst variabele Eenstijlige en Tweestijlige meidoorn (*Crataegus laevigata*), mede als gevolg van hybridisatie, zowel in het veld als bij kwekers. De Wever's fraaie weergaven zijn als plantenillustratie nog steeds voorbeeldig.

Bij het via internet toegankelijk maken van de nalatenschap van De Wever zullen ook de andere aquarellen en pentekeningen een plaats krijgen. Wellicht dat er dan ook een kleine tentoonstelling van zijn kunstwerken tot de mogelijkheden behoort.

Literatuur

- DIVERSE AUTEURS, 1947. Herdenkingsnummer F.C.A. de Wever. Natuurhistorisch Maandblad 36(3): 29-41. [met een volledige bibliografie]

BOEKBESPREKING

NIEUWE ATLAS VAN DE NEDERLANDSE FLORA

FLORON, 2011. Stichting Floron Nijmegen / KNNV Uitgeverij, Zeist. Genaaid, gebonden, 184 pagina's. ISBN 978 90 5011 413 4. Prijs € 39,95. Verkrijgbaar in de boekhandel en via www.knnvuitgeverij.nl.

In 1980 verscheen onder redactie van Mennema, Quené-Boterenbrood en Plate het eerste deel van een driedelige atlas van de Nederlandse flora.

Die behandelde in 226 pagina de uitgestorven en zeer zeldzame planten: twee soorten per pagina met kaartjes en een toelichtende tekst. In 1985 verschenen onder redactie van hetzelfde drietal en in exact dezelfde opzet 349 pagina's over de zeldzame en vrij zeldzame planten, waarna een redactieteam gevormd door Van der Meijden, Plate en Weeda in 1989 de reeks afslot met de minder zeldzame en algemene soorten. Dit laatste boekwerk (264 bladzijden) werd echter (onder andere veroorzaakt door het stopzetten van externe financiering) vrijwel geheel gevuld met verspreidingskaartjes met slechts voor een beperkt aantal soorten een korte toelichting. Nu ligt er een Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora waar in de eerste regel meteen wordt gerefereerd aan deze driedelige reeks uit de jaren 80 van de vorige eeuw. Hoe verhouden beide atlassen zich?

De nieuwe atlas begint met slechts drie pagina's tekst. De rol van de Stichting Floron en van de Landelijke Floradatabank Florbase, beide essentieel bij het tot stand komen van deze kaartenbundel, wordt kort aangestipt. Daarna volgt uitleg over de opzet van de verspreidingskaarten. Er

zijn twee types. Op grotere kaartjes is voor een reeks geselecteerde soorten de verspreiding in drie periodes (voor 1950 en 1950-1980 op uurhokbasis, en voor de periode 1975-(slechts!) 2004 op kilometerhokbasis) weergegeven. Deze soorten zijn gekozen vanwege hun aanwezigheid op de Nederlandse Rode Lijst, vertonen een opvallende trend of hebben een sterk regionaal gebonden verspreiding. Van de overige soorten wordt slechts een recent verspreidingskaartje gepresenteerd, waarin door een kleurtint is aangegeven hoe algemeen een soort in elk uurhok is. De kleur varieert van donkergroen, als een soort in alle (25) kilometerhokken van een uurhok is gemeld, tot licht oranje, als de soort slechts in 1 km² is gevonden. Deze weergave is logischerwijze sterk gebonden aan inventarisatie-intensiteit; daaraan wordt in de atlas echter nauwelijks aandacht besteed.

Na de inleiding volgen 166 pagina's met verspreidingskaarten. Elke bladzijde is volgepakt met vier grotere en vijf kleine kaartjes. Door de grove kaartschaal zijn details met betrekking tot de verspreiding moeilijk zichtbaar. Teksten die enige

duiding geven over de verspreiding of trend, een zinvolle toevoeging in twee delen van de eerste atlas van de Nederlandse flora, ontbreken. Dat houdt in dat de gebruiker de geboden informatie geheel zelf moet interpreteren, en dat vergt een behoorlijke basiskennis. Waarom is er geen boek uitgebracht dat vergelijkbaar is met de reeks "Fauna van Nederland", waarin voor een deel van de soorten belangwekkende tekstuele duiding wordt gegeven? Zo wordt volgens mij het doel van deze atlas ondergraven, dat door de auteurs zelf als volgt wordt geformuleerd: "Met deze Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora willen wij een breder publiek bekend maken met de verspreiding van de wilde planten in Nederland". Deze wat mij betreft te sobere atlas zal nu waarschijnlijk slechts de meest enthousiaste floristen bekoren, die net als ik met veel interesse kunnen bladeren naar de kaarten van voor hen interessante soorten. Het bredere publiek wordt zo echter gemist. Jammer.

JAARVERSLAG

JAARVERSLAG 2011

Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

Vastgesteld in de Algemene Ledenvergadering op 11 april 2012

Inleiding

Sinds haar oprichting in 1910 bestaat een voor Limburg unieke vereniging voor natuurstudie en veldonderzoek: het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg (NHGL). Een eeuw lang al zet deze vereniging in op het stimuleren van veldonderzoek en publicaties over de geologie, landschap, flora en fauna van de provincie. Op 27 november 2010, exact honderd jaar na de feitelijke oprichtingsdatum, vierde het Genootschap met een jubileumfeest haar 100-jarig bestaan.

Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg is een vereniging die met haar activiteiten als het geven van lezingen, het houden van excursies, inventarisaties en monitoringsonderzoeken natuurminnende en -bestuderende vrijwilligers uit Limburg en de rest van Nederland bindt en boeit.

De opgedane kennis en ervaring van deze activiteiten wordt vastgelegd in artikelen die gebundeld in verenigingsbladen worden uitgegeven. Daarnaast vinden de waarnemingen hun weg naar gegevensdatabanken en diverse internetfora waarmee een grote groep leden en ander publiek kennis kunnen nemen van de toestand van de Limburgse natuur.

De resultaten van het veelzijdige, vooral door vrijwilligers uitgevoerde

FOTO: OPDEN KAMP

de onderzoek worden gepresenteerd in het Natuurhistorisch Maandblad, andere periodieken of omvangrijke publicaties. Zo kan een breed publiek kennis nemen van de vergaarde informatie en op de hoogte blijven van de stand van de natuur. Verder worden voor de leden contactdagen gehouden en worden gezamenlijke terreinexcursies georganiseerd. De vereniging kan voor een aantal professionele taken terugvallen op een kleine gemotiveerde werkorganisatie.

Inkomsten worden voor een deel gegenereerd uit contributies en giften. Voor het uitvoeren van haar kerntaken verkrijgt het Genootschap daarnaast een gewaardeerde aanvulling op de exploitatiebegroting in de vorm van een jaarlijkse subsidie van de Provincie Limburg. De kerntaken zijn: het uitgeven van een maandblad, het organiseren van een contactdag en een inventarisatieweekend, en het faciliteren van de vrijwilligers door een eigen ondersteunend bureau. Voor het uit-

FOTO: OPDEN KAMP

voeren van projecten worden aparte subsidies aangevraagd; hiermee kunnen onderdelen van projecten, die door vakkrachten uitgevoerd moeten worden, gefinancierd worden. Het grootste deel van werk aan projecten wordt door vrijwilligers uitgevoerd.

Dit jaarverslag geeft inzicht in en verantwoording over het jaar 2011. Het jaarverslag behandelt achtereenvolgens de bestuursamenstelling en het ledenaantal, activiteiten ontplooid door Kringen en Studiegroepen, personele zaken, de meest recente jaargang van het Natuurhistorisch Maandblad en andere actuele uitgaven, promotie en publiciteitscampagnes, overzicht van actuele ontwikkelingen in projecten en een korte financiële paragraaf.

Leden en bestuur

De afgelopen jaren heeft het ledenaantal kleine schommelingen ondergaan. Afgelopen jaar is een beperkte toename gerealiseerd. Het exacte aantal blijft fluctueren tussen de 1200 en 1300 leden, waardoor eigenlijk een tamelijk constant niveau wordt gehaald. Een groot aantal leden is het Genootschap door de jaren heen trouw, een lidmaatschap lijkt voor het leven. In 2011 werden in vijf verschillende categorieën 1268 leden geregistreerd.

Het aantal jeugdleden bleef stabiel, terwijl het aantal reguliere leden iets toenam. Het aantal 65+ leden bleef nagenoeg gelijk. Jeugdleden en 65+ leden betalen de helft van de contributie die voor reguliere leden geldt. Aan bedrijven en professionele organisaties wordt een verhoogde contributie berekend. In 2011 werd het besluit genomen voor een beperkte contributieverhoging; dit bleek noodzakelijk om de langjarige kostenontwikkeling bij te blijven. Met instemming van de Algemene Ledenvergadering werd deze per 1 januari 2012 geëffectueerd. Gelukkig bleek dit voor de leden geen onoverkomelijk bezwaar, waarmee is bewezen dat het Genootschap op veel steun voor haar werk kan rekenen. De ledenadministratie werd ook in 2011 weer door vrijwilligers beheerd.

Het onderstaande overzicht geeft de verdeling van het aantal betalende leden over de onderscheiden categorieën weer.

Categorie	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Jeugd en student-leden	7	7	7	11	11	30	28
65+ leden	312	313	288	277	268	228	222
Gewone leden	887	884	869	928	899	982	932
Instellingen	51	51	52	52	48	40	37
Abonnementen	11	11	10	12			
Totaal geregistreerde leden	1268	1266	1226	1280	1226	1280	1219

FOTO: O. P. DEN KAMP

Naast de voornoemde ledenaantallen zijn er tien ereleden, één bijzonder lid en één lid van verdienste. Aan verschillende relaties of gast-sprekers werd als blijk van waardering voor activiteiten in 2011 een gratis lidmaatschap voor een jaar aangeboden. Daarnaast werd een 55-tal huisgenootleden geregistreerd. In totaal waren er bij de vereniging daarmee 1338 personen en instanties aangesloten.

In 2011 werd de bestuurlijke samenstelling gecontinueerd. In het Algemeen Bestuur waren de zittende leden Wouter Jansen en Rob Geraeds volgens rooster aftredend; beiden werden herkozen voor een nieuwe periode van drie jaar. Een uitbreiding en vervanging van bestuursleden werd voorbereid, om in het bestuur doorstroming en verjonging te houden.

Per 31 december 2011 was de samenstelling van het bestuur als volgt.

Harry Tolkamp	voorzitter
Denis Frissen	secretaris
Linda Horst	penningmeester
Rob Geraeds	ondervoorzitter
Marian Baars	lid algemeen bestuur
Jan Hermans	lid algemeen bestuur
Wouter Jansen	lid algemeen bestuur
Hans de Mars	lid algemeen bestuur
Arjan Ovaa	lid algemeen bestuur
Raymond Pahlplatz	lid algemeen bestuur
Nicole Reneerkens	lid algemeen bestuur
Joof Teeuwen	lid algemeen bestuur
Stef Keulen	lid algemeen bestuur
Wilfred Schoenmakers	lid algemeen bestuur

Activiteiten van studiegroepen en kringen

Binnen het NHGL waren eind 2011 16 Studiegroepen en vijf Kringen actief. Leden kunnen hierdoor profiteren van zowel de thematisch georganiseerde Studiegroepen als van de regionaal opererende Kringen. De activiteiten van Kringen en Studiegroepen zijn voor alle geïnteresseerden (ook voor aspirant-leden) toegankelijk. Met wisselende intensiteit werden velerlei veldbiologische inventarisaties, onderzoeksprojecten, werkdagen, cursussen, excursies en lezingen georganiseerd.

Kring of Studiegroep	2011 Aantal activi- teiten	2011 Gemid- deld aantal deel- nemers	2010 Aantal activi- teiten	2010 Gemid- deld aantal deel- nemers	2009 Aantal activi- teiten	2009 Gemid- deld aantal deel- nemers
Herpetologische Studiegroep	6	12	6	14	6	11
Plantenstudiegroep	48	12	50	10	49	12
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeves	5	54	5	40	5	40
Vlinderstudiegroep	10	13	10	9	10	9
Zoogdierenwerkgroep	5	12	5	18	5	14
Paddenstoelenstudiegroep	23	9	30	9	30	5
Vissenwerkgroep			5	8	5	15
Sprinkhanenstudiegroep	4	6	4	7	6	11
Vogelstudiegroep	2	70	2	70	2	72
Mossenstudiegroep	34	2	30	2	35	2
Werkgroep Driestruik	10	7	12	9	12	10
Libellenstudiegroep	3	12	3	15	3	6
Mollusken Studiegroep Limburg	15	5	16	5	24	4
Fotostudiegroep	0	0	10	5	3	6
Watzitdaar.nl	0	0	0	0	0	0
Plantenwerkgroep Weert	13	4	8	3	8	6
Kring Maastricht	9	27	10	20	10	18
Kring Heerlen	8-7	15-40	9-7	20-35	18	28
Kring Venlo	42	11	21	10	24	9
Kring Roermond	6	48	6	40	6	40
Kring Venray	5	8	6	10	6	15

Bij twee getallen duiden deze op respectievelijk excursies en lezingen.

Onderstaand volgt een beknopte opsomming van activiteiten, dit is slechts een korte samenvatting van de ruim tweehonderd lezingen en excursies die door het jaar worden georganiseerd. De meest in het oog springende activiteiten waren:

FOTO: O. P. DEN KAMP

Samenwerking kring Maastricht met IVN en CNME, nauwe samenwerking met gemeenschappelijke lezingen en discussieavonden. Vertegenwoordiging van groene organisaties (IVN, NHGL) in het bestuur van het CNME Maastricht werd formeel geregeld zodat er weer bestuurlijke samenwerking is met deze groene organisatie. Kring Venlo blies leven in de adoptie van het gebied Kraijelheide. Door gerichte studie met tenminste een tiental georganiseerde veldbezoeken werd een deel van de flora en fauna van dit terrein nauwgezet bestudeerd. De Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven ontwikkelde met groeivekenner Ronald Bekendam een cursus voor het herkennen van

gevaren in de groeves. Deze cursus werd door ruim honderd deelnemers gevolgd. Het komende jaar krijgt deze voor nieuwe belangstellenden een vervolg.

Door de Plantenstudiegroep werd verder gewerkt aan de voorbereiding van een nieuwe plantenatlas van Zuid-Limburg. Naast de inventarisatie van verschillende witte hokken werd tijd gestoken in het verder uitdenken van een projectplan en de aanpak om tot een volwaardig project te komen. Daarnaast organiseerde de Plantenstudiegroep opnieuw een euregionale botanische bijeenkomst; de Grensmaas-bijeenkomst bracht ontwikkelingen uit het rivierengebied boven water.

De Mossenstudiegroep, in de regel bestaande uit enkele fanatieke inventariseerders, werkte mee aan de verdere kennisopbouw over de Meinweg. Een gezamenlijke inventarisatie met de Mossenwerkgroep van de KNNV Eindhoven bracht bij de eerste bijeenkomst met een 97 soorten mossen aan het licht.

Kring Venray kon dankzij de inzet van financiële middelen van de Stichting de Marke enkele terreinmaatregelen laten uitvoeren. Er werd voor gekozen om een viertal voortplantingswateren voor amfibieën te laten opknappen.

Het traditionele Genootschapsweekend stond in 2011 in het teken van het Grenspark Kempen~Broek. Hier werden zowel Nederlandse als Belgische kilometerhokken geïnventariseerd op flora en fauna. Met name uit het Stramprooierbroek kwamen de nodige interessante waarnemingen naar boven, waaronder de vondst van Zeggekorfslak in verschillende hokken.

Huisvesting en personeel

Het Natuurhistorisch Genootschap is gehuisvest in het GroenHuis te Roermond. Door de gezamenlijke huisvesting met verwante organisaties als de Limburgse Milieufederatie, het IVN en de Stichting IKL, kan vanuit een optimale locatie worden gewerkt. Het Genootschap is een kleine organisatie; een dergelijke huisvesting met een goed gefaciliteerd kantoor en ruime vergader- en presentatiezalen kan alleen worden opgebracht via dergelijke 'shared services'. Voordeel voor andere organisaties is dat zij meteen veel kennis en informatie over flora en fauna binnen handbereik hebben. Hierdoor vond er regelmatig uitwisseling en overdracht van kennis plaats.

Het bestaansrecht van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg ligt in een enorme betrokkenheid en motivatie van vele vrijwilligers. Steeds kon het kantoorpersoneel ondersteund door een schare aan vrijwilligers groots opgezette activiteiten (zoals de Genootschapsdag, het Genootschapsweekend en boekpresentaties) aan. Dankzij hen werden deze dagen tot een succesvol evenement, efficiënt en vakkundig georganiseerd. Voor structurele activiteiten als de ledenadministratie en het publicatiebureau kon wekelijks op Okjen Weinreich en Marja Lenders worden gerekend.

FOTO: O. OP DEN KAMP

De professionele bezetting van het kantoor bestond gedurende 2011 uit:

- Olaf Op den Kamp (bureau manager, 32 uur per week);
- Jeanne Cuypers (assistent bureau manager, 24 uur per week);
- Sef Teeuwen (projectmedewerker NatuurBank Limburg, 24 uur per week);
- Karine Letourneur (gegevenscoördinator NatuurBank Limburg, 24 uur per week).

Roel Steverink, in dienst bij de Stichting Phoenix, werd bij het Natuurhistorisch Genootschap gedetacheerd als receptiemedewerker van het GroenHuis. Zijn salariskosten werden nagenoeg geheel gedragen door de Stichting Phoenix en de gezamenlijke partners in het GroenHuis.

De procentuele verdeling van de arbeidstijd van de bureau manager was als volgt:

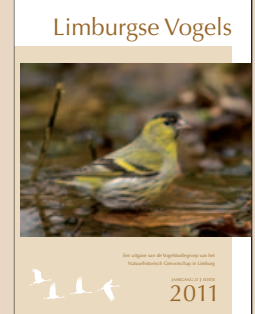
Omschrijving	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Totaal aantal gewerkte uren	1413	1399	1430	1400	1478	1399
Kantoor, organisatie, bestuur, kringen & studiegroepen	45	37	25	27	34	39
GroenHuis	2,5	3,5	3	2	2	4
Redactie Natuurhistorisch Maandblad	16	14	19	19	18	16
Projecten en overig	16,5	20,5	17	20	14	14
Stichting Natuurpublicaties Limburg	15	11	14	1	3	6
Stichting NatuurBank Limburg	5	14	22	31	29	21

Maandblad en publicaties

De 100ste jaargang van het Natuurhistorisch Maandblad telde twaalf nummers. In totaal had de jaargang een omvang van 270 pagina's. De gehele jaargang had een vernieuwde uitstraling met als belangrijk herkenningspunt een logo met "100ste jaargang". Het oktobernummer werd als themanummer uitgegeven, het bevatte verschillende artikelen over het Grenspark Maas-Swalm-Nette. Uniek aan de uitgave was dat deze eveneens volledig in het Duits verscheen.

Het jaarlijks verschijnende tijdschrift Limburgse Vogels had een omvang van 108 pagina's. Het blad verscheen in een oplage van 450 stuks en werd onder andere aan 343 vaste abonnees verzonden. Artikelen behandelden onder andere overwinterende Blauwe kiekendie-

ven in Zuid-Limburgse akkergebieden, Natura 2000 en betekenis van belangrijke Limburgse vogelgebieden en een broedgeval van Slechtvalk nabij Nederweert. Een vierjarige studie naar vogels in het gebied Kraijelheide liet het belang van wintervoedergewassen zien voor overwinterende vinkachtigen.

De Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven brengt met ondersteuning van het Genootschap haar eigen tijdschrift SOK Mededelingen uit. In 2011 verschenen weer twee SOK-mededelingen. Een artikel behandelde gedocumenteerd fatale ongelukken in de verschillende groeves. Enkele andere artikelen beschreven de recente hoogtemetingen (SOK-Mededelingen 54), een ontginningonderzoek in de Caestertgroeve (SOK-Mededelingen 55) en historie en ontginningswijze van schachten en luchtkokers in mergelgroeven. Daarnaast verschenen er nog de nodige nummers van het ledenblad SOK-Info (143 t/m 147).

Verschillende andere Studiegroepen en Kringen geven ook periodieken of mededelingenbladen voor leden uit. In wisselende oplage en verschijningsfrequentie zijn dat convocaties, waarnemingenverslagen of notulen van bijeenkomsten. Daarbij wordt gebruik gemaakt van websites, digitale nieuwsbrieven en mailgroepen, maar ook van meer traditionele papieren nieuwsbrieven.

De Stichting Natuurpublicaties Limburg bracht in 2011 het boek *Natuurlijk Roermond* uit. Het boek was het resultaat van het initiatief van de gemeente Roermond om het Genootschap in 2010 een waardebon aan te bieden voor haar 100-jarig jubileum. Gedurende 2010 en 2011 werd dat initiatief uitgewerkt tot een omvangrijk en levendig boek over de Roermondse natuurge-

bieden. Mede door de bemoeienis van de Fotostudiegroep werd het boekwerk verlevendigd met schitterend beeldmateriaal. Een oplage van 1500 stuks bleek dan ook gretig aftrek te vinden en was in krap drie maanden tijd uitverkocht.

Promotie en publiciteit

Op zaterdag 12 maart 2011 werd voor de veertiende keer de jaarlijkse Genootschapsdag gehouden. Traditiegetrouw wordt deze in het Bisschoppelijk College Broekhin in Roermond georganiseerd. Dit jaar werd de dag, met een vol en afwisselend programma, bezocht door zo'n 200 deelnemers. Een keur aan lezingen passeerde de revue waarmee de veelzijdigheid van Genootschapsleden en Limburgse natuur aan bod kwamen. Zo behandelden sprekers onder andere Wilde zwijnen in Limburg, het eerste broedgeval van Bijeneters in het Roerdal en was er een lezing over de bestuiving bij orchideeën. Een deel van de aandacht ging daarnaast uit naar het 80-jarig bestaan van Stichting het Limburgs Landschap.

Het Genootschap nam deel aan het jaarlijks evenement Festa Natura. Deze manifestatie werd in Venlo gehouden. Door vele vrijwilligers van betreffende studiegroepen worden op landelijke uitwisselingsdagen als de RAVON-dag, de SOVON-dag of de jaarlijkse dag van de Vlinderstichting infostands bemand en publicaties uit Limburg aan de man gebracht.

Tijdens het 20-jarig jubileum van de zustervereniging LIKONA werd een presentatie en beschouwing gegeven vanuit Nederlands Limburgs perspectief. De relatie tussen beide organisaties is goed en ontwikkelt zich de laatste jaren door meer samenwerking. Dit uitte zich onder andere in de gezamenlijke excursies over de grens, van bijvoorbeeld de Plantenstudiegroep of de Herpetologische studiegroep.

Via de website van het Natuurhistorisch Genootschap worden leden op de hoogte gebracht van lezingen en excursies. Daarnaast zijn er excursieverslagen en andere mededelingen voor leden te vinden. Enkele studiegroepen werken via de site in een afgeschermd gezamenlijke werkruimte ('sharepoint'), bijvoorbeeld aan publicaties als de atlas van de Zuid-Limburgse flora, of aan het project Nachtvliender Monitoring Limburg. De website van het Genootschap en de afstemming ervan met diverse door kringen of studiegroepen beheerde sites moet nodig worden geactualiseerd. Er werd een projectteam ICT geformeerd dat een functioneel ontwerp moet gaan definiëren.

Beleidsbeïnvloeding

Het Natuurhistorisch Genootschap wordt regelmatig door haar leden en achterban op de hoogte gesteld van projecten of situaties waarbij natuurwaarden in het gedrang raken of zijn. Als er wettelijke, veelal planologische, procedures werden gevoerd werden bezwaarmakers steeds op weg geholpen via de contacten met de Milieufederatie. Zo werd in samenspraak met de Milieufederatie een bezwaar gemaakt tegen het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Venlo. Er werd zelfs beroep ingesteld bij de Raad van State.

FOTO: S.O. OP DEN KAMP

Door bestuursleden en medewerkers werd deelgenomen aan de kennismakingstocht met een delegatie van Provinciale Staten. Deze kennismaking zetten de Limburgse natuur- en milieuwereld voor de nieuwe Statenleden op de kaart.

Ten behoeve van beleidsbeïnvloeding kunnen leden een beroep doen op het waarnemingenarchief van het Genootschap zoals deze in de Natuurbank Limburg opgeslagen is. Deze informatie kan benut worden in planologische procedures, maar ook gebruikt worden om positieve invloed op beheer van natuurterreinen uit te oefenen. In sommige gevallen werd door leden op persoonlijke titel bezwaar gemaakt tegen voor natuur en landschap schadelijke initiatieven. Voor de opleiding van 'berglopers', leden van de SOK en andere groeieliefhebbers, werd door Roland Bekendam en Rob Heckers een cursus in het Noordelijk gangenstelsel van de St. Pietersberg georganiseerd. Door de strenge wet- en regelgeving ten aanzien van veiligheid in onderaardse groeves is zo'n cursus voor herkenning van mogelijke gevaren noodzakelijk. Ruim honderd deelnemers volgden deze cursus reeds, velen zullen nog volgen. Het Genootschap is verheugd dat na jarenlange lobby en overleg er weer extensief gebruik van de groeves gemaakt kan worden voor natuurwetenschappelijk onderzoek. Het Natuurhistorisch Genootschap en haar leden zijn vertegenwoordigd in diverse overlegorganen en -gremia, zo wordt deelgenomen aan onder andere:

Overlegorgaan	Deelname
Algemeen Bestuur Stichting het Limburgs Landschap	Harry Tolkamp
Jubileumcommissie 100 jaar Natuurhistorisch Museum Maastricht	Harry Tolkamp
Raad van Toezicht GroenHuis Roermond	Harry Tolkamp
Beheercommissie Stichting het Limburgs Landschap	Joof Teeuwen & Jan Hermans
Adviescommissie beheer Beegderheide	Wouter Jansen, Jan Hermans, Joof Teeuwen & Henk Heijligers
Overleg met Stichting de Marke (Venray)	Joof Teeuwen & Henk Heijligers
Contactcommissie Sint Pietersberg	Rik Bastiaens
Miliefederatie Limburg	Stef Keulen
Mergelland Corporatie	Stef Keulen
Hamsteroverleg Limburg	Wim van Mourik
Gebruikersgroep Nationaal Park De Meinweg	Wouter Jansen
Bestuur CNME Maastricht	Jan-Joost Bakhuizen
Coördinatiegroep CNME Maastricht	Bert Op den Camp

Het Dagelijks Bestuur heeft ook jaarlijks overleg met Natuurmonumenten, LIKONA en het Natuurhistorisch Museum Maastricht, alsmede met de besturen van de nevenstichtingen (NatuurBank, Natuurpublicaties Limburg, Van Schaik Stichting en De Lierlelei).

Voortgang projecten

Project	Voortgang in 2011
Libellenatlas	Geïnspireerd door enkele nieuw waargenomen soorten werden verspreidingsoverzichten geactualiseerd en de gegevensset tegen het licht gehouden.
Flora van Midden-Limburg	In 2011 werd met name het veldwerk in deze regio voortgezet.
Sprinkhanen en krekels van Limburg	Door middel van excursies en lezingenavonden werd verder gewerkt aan uitbreiding van kennis en vervolledigen van het gegevensbestand.
Atlas van zeggesoorten in Limburg	In 2011 werd nieuw fotomateriaal geproduceerd, door uitbreiding van het aandachtsveld zullen alle Nederlandse soorten worden beschreven.
Verstoringsonderzoek vleurmuizen	In 2011 kende het project maar beperkt invulling. Wel werd de eerste proefopstelling gerealiseerd waardoor de gegevensstroom op gang is gekomen. Ter vervanging van een opleidingsinstituut werd apparatuur door een professioneel bedrijf geleverd.
Atlas van de Flora in Zuid Limburg	Het project werd verder uitgewerkt in een concept projectplan. Veel energie werd er daarnaast gestopt in het uitzoeken van herbariummateriaal.
Atlas van Mollusken in Limburg	Een voorlopige verspreidingsatlas werd gepresenteerd, hieruit bleek dat het waarnemingenbestand op orde is.
Nachtvlinder Monitoring Limburg	Het in 2008 opgestarte project zorgde ook nu weer voor een stroom waarnemingen, hierdoor kon het waarnemingenbestand fors groeien.
Natuur in Roermond	In december 2011 verscheen het boek met als titel "Natuurlijk Roermond" Dankzij geweldige inspanningen van de Kring Roermond werd een mooie uitgave gerealiseerd. De eerste druk met een oplage van 1500 stuks was in een mum van tijd uitverkocht.
Natuurkwaliteitsimpuls de Meinweg	In 2011 werd een nieuw projectvoorstel gehonoreerd. Dit project werd ondergebracht bij de zustervereniging SNL. Het project behelst meerjarig monitoringsonderzoek aan tal van soortgroepen in het Nationaal park de Meinweg.

Financiën

De totale exploitatiekosten over 2011 bedroegen € 222.790,68. Het boekjaar werd afgesloten met een negatief saldo van € 3.137,51. De provincie Limburg stelde een exploitatiesubsidie beschikbaar van € 90.826,-.

De opbrengsten van contributies van Natuurhistorisch Genootschap, Limburgse Vogels en SOK Mededelingen bedroegen € 42.831,76. De druk- en verzendkosten voor de verschillende bladen bedroegen in totaal € 74.766,70 respectievelijk € 11.091,82.

De personeelskosten bedroegen in 2011 in totaal € 92.258,91.

Voor het overige waren er inkomsten uit afrekeningen van projectsubsidies, de verkoop van publicaties en bijdragen ten behoeve van mededelingenbladen. Gedetailleerde informatie is opgenomen in de jaarrekening 2011.

Denis P.E.M. Frissen, secretaris

ONDER DE AANDACHT

VAKANTIESLUITING KANTOOR EN PUBLICATIEBUREAU

Gedurende de zomervakantie (2 juli tot 10 augustus) zijn het kantoor van het Genootschap, de ledenadministratie, het publicatiebureau en het kantoor van de NatuurBank niet of minder bezet. Dit betekent dat aanvragen van publicaties, verwerking van adreswijzigingen en aanvragen voor gegevens niet of langzamer verwerkt worden. Wij wensen u een fijne vakantie toe met veel bijzondere natuurwaarnemingen.

*Medewerkers NHGL en
NatuurBank Limburg*

FOTO: O.P. DEN KAMP

len en deze door te geven. Het telformulier is te vinden op www.vlindermee.nl. Daarnaast vindt in het weekend van 25 en 26 augustus het vijfde Vlinderwandelweekend langs het Pieterpad plaats. Langs etappes van circa 5 kilometer worden hierbij de waargenomen vlinders geteld. Voor meer info en aanmelden: www.vlinderwandelweekend.nl.

VOLOP VLINDERS IN AUGUSTUS

In augustus schenkt de Vlinderstichting veel aandacht aan dagvlinders. Ten eerste wordt in het weekend van 4 en 5 augustus de Nationale tuinvlindertelling georganiseerd. Hierbij is het de bedoeling om een kwartier lang alle vlinders in uw tuin te tel-

EUREGIONALE BOTANISCHE BIJENKOMST

Op zondag 2 september organiseert de Plantenstudiegroep in samenwerking met de Plantenwerkgroep van Likona alweer de

vijfde Euregionale botanische bijeenkomst. Dit keer staat het Noordal centraal. In de ochtend, tussen 10.00 en 12.30 uur, zijn er diverse lezingen over de flora van de Voerstreek en meer specifiek het Noordal. Na de lunch trekken we gezamenlijk het veld in en maken kennis met de diverse biotopen en hun karakteristieke plantensoorten. Meer info en aanmelding via <http://botanie.nhgl.nl/>.

De bijeenkomst vindt plaats in het Veltmanshuis, Kwinten 3, 3790 Sint-Martensvoeren (B). Ontvangst vanaf 9.30 uur, einde rond 17.00 uur. Deelname is gratis. Koffie en thee zijn gratis verkrijgbaar. Tijdens de middagpauze zijn broodjes te koop.

FOTO: O.P. DEN KAMP

BINNENWERK BUITENWERK

Natuurwaarnemingen voer je in via de LifeAtlas

OP DE INTERNETPAGINA WWW.NHGL.NL IS DE MEEST ACTUELE AGENDA TE RAADPLEGEN

- **MAANDAG 6 AUGUSTUS** verzorgt de **Plantenstudiegroep** samen met **Floron** een streepexcursie (km-hok 185-319) naar het Polferbosch bij Valkenburg. Guido Verschoor (verplichte opgave via tel. 043-3645880 of eco-vers@online.nl) vertrekt om 14.00 uur vanaf station Valkenburg.

- **ZATERDAG 11 AUGUSTUS** verzorgt de **Libellenstudiegroep** een excursie naar de omgeving van Ell. Vertrek om 10.00 uur vanaf de kerk van Ell. Verplichte opgave bij Jan Hermans (tel. 0475-462440).

- **ZATERDAG 11 AUGUSTUS** organiseert **Kring Maastricht** een excursie naar de Sint-Pietersberg. Meer info via maastricht@nhgl.nl.

- **DINSDAG 14 AUGUSTUS** houdt **Plan-**

tenwerkgroep Weert een excursie naar het Delbroek. Vertrek om 13.00 uur vanaf de ingangspoort van de oude stortplaats aan de Hazenweg. Verplichte opgave bij J. Verspagen (tel. 0495-520282 of weert@nhgl.nl).

- **ZATERDAG 18 AUGUSTUS** verzorgen de **Plantenstudiegroep**, **Likona-plantenwerkgroep** en **Floron** een excursie naar Kerkeweerd (B). Vertrek om 9.00 uur vanaf NS-station Maastricht (oostelijke ingang, Meerssenerweg).

- **ZONDAG 19 AUGUSTUS** leidt Sjaak Gubbels voor **Kring Venlo** een insectenexcursie door de Pastoorswei. Vertrek: 9.00 uur vanaf de parkeerplaats aan de Horsterweg (tussen Broekhuizen en Melderslo).

- **ZONDAG 19 AUGUSTUS** verzorgen de **Plantenstudiegroep** en **Likona-plantenwerkgroep** een excursie met als thema "Verandering in de stadsflora van Maastricht" door de binnenstad van Maastricht. Leo Spoomakers (spoomakers@home.nl) vertrekt om 10.00 uur vanaf NS-station Maastricht (oostelijke ingang, Meerssenerweg).

- **DINSDAG 21 AUGUSTUS** organiseert de **Molluskenstudiegroep Limburg** een

werkavond in Maastricht. Verplichte aanmelding bij Stef Keulen (tel. 045-4053602, biosk@home.nl). Aanvang 20.00 uur.

- **WOENSDAG 22 AUGUSTUS** houdt de **Vlinderstudiegroep** een bijeenkomst in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht. Aanvang 20.00 uur.

- **ZATERDAG 25 AUGUSTUS** organiseert de **Paddenstoelenstudiegroep** een excursie naar de Meinweg. Peter Eenshuijstra (tel. 077-3510676) vertrekt om 10.00 uur vanaf hotel St. Ludwig (Vlodrop-station).

- **ZONDAG 26 AUGUSTUS** organiseert **Kring Heerlen** een excursie naar Maastricht met bezoek aan het Natuurhistorisch Museum en een botanische stadswandeling. Aanvang: 13.00 uur in het Natuurhistorisch Museum, de Bosquetplein 6 te Maastricht.

- **ZONDAG 26 AUGUSTUS** houdt de **Plantenstudiegroep** een excursie naar de Hoge Venen (B). Johan den Boer (verplichte opgave via tel. 043-3625011 of planten@mistletoe.net) vertrekt om 9.00 uur vanaf NS-station Maastricht (oostelijke ingang, Meerssenerweg).

- **DINSDAG 28 AUGUSTUS** houdt **Plantenwerkgroep Weert** een excursie naar het Laagbroek. Vertrek om 13.00 uur vanaf het gebouw van Natuurmonumenten, Venboordstraat te Swartbroek. Verplichte opgave bij J. Verspagen (tel. 0495-520282 of weert@nhgl.nl).

- **ZATERDAG 1 SEPTEMBER** verzorgt de **Paddenstoelenstudiegroep** een excursie naar De Koumen te Hoensbroek. Henk Henczyk (tel. 045-5428482) vertrekt om 10.00 uur vanaf het zwembad Otterveurd te Hoensbroek.

- **ZATERDAG 1 SEPTEMBER** houdt de **Molluskenstudiegroep Limburg** een excursie in de omgeving van Reuver. Vertrek om 10.30 uur vanaf parkeerplaats Kasteel Keerbergen in Kessel. Verplichte aanmelding bij Stef Keulen (045-4053602, biosk@home.nl).

- **ZONDAG 2 SEPTEMBER** organiseert de **Plantenstudiegroep** i.s.m. de **Plantenwerkgroep van Likona** een Euregionale botanische bijeenkomst in het Veltmanshuis, Kwinten 3, 3790 Sint-Martensvoeren (België) met diverse lezingen en een excursie. Aanvang 9.30 uur.

- **DONDERDAG 6 SEPTEMBER** houdt

Anne Jan Loonstra voor **Kring Maas-tricht** i.s.m. IVN Maastricht een lezing over wilde bijen. Aanvang: 20.00 uur in de Natuurtuinen aan de Drabbelstraat 7 te Maastricht

• **VRIJDAG 7 SEPTEMBER** verzorgen Rob Geraeds en Harry van Buggenum voor de **Herpetologische Studiegroep Limburg** een lezing over de Heikikker. Aanvang: 20.00 uur in het GroenHuis, Godswaerderstraat 2 te Roermond.

• **ZATERDAG 8 SEPTEMBER** organiseert de **Paddenstoelenstudiegroep** een excursie naar het Vijlenerbos. Marc

Houben (tel. 06-15063086) vertrekt om 10.00 uur vanaf de picknickhut aan de Epenerbaan.

• **ZATERDAG 8 SEPTEMBER** houdt de **Plantenstudiegroep** een excursie naar Heid des Gattes (B). Joris van Alphen (verplichte opgave via familievanalphen@home.nl) vertrekt om 8.30 uur vanaf het NS-station Maastricht (oostelijke ingang, Meersse-nerweg) of om 9.30 uur op camping "Dieupart" gelegen achter de Delhaise tussen Remouchamps en Aywaille.

• **MAANDAG 10 SEPTEMBER** organiseert **Kring Heerlen** een varia-avond. Aan-

vang: 20.00 uur in Café Wilhelmina, Akerstraat 166 te Kerkrade-West.

• **DINSDAG 11 SEPTEMBER** houdt **Plantenwerkgroep Weert** een excursie naar de Ilzeren Rijn. Vertrek om 13.00 uur vanaf de parkeerplaats ingang urnenveld, bij de spoorwegovergang aan de Trancheeweg. Verplichte opgave bij J. Verspagen (tel. 0495-520282, weert@nhgl.nl).

• **VRIJDAG 14 SEPTEMBER** is er een **SOK**-avond. Aanvang: 19.30 uur in het Natuurhistorisch Museum Maastricht, De Bosquetplein 7 te Maastricht

• **ZATERDAG 15 SEPTEMBER** houdt de **Paddenstoelenstudiegroep** een excursie naar het Drielandenpunt. Marc Houben (tel. 06-15063086) vertrekt om 10.00 uur vanaf de parkeerplaats bij de Wilhelminatoren.

• **ZATERDAG 15 SEPTEMBER** verzorgen de **Plantenstudiegroep** en **Floron** een streepexcursie (km-hok 181-338) in het natuurontwikkelingsgebied Elba langs de Grensmaas. Jan Egelmeers (verplichte opgave via tel. 043-6042655) vertrekt om 9.00 uur vanaf NS-station Maastricht (oostelijke ingang, Meersse-nerweg) of vanaf 10.00 uur vanaf de kerk van Grevenbicht.

COLOFON

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

Onderscheiden met de Koninklijke Erepennig

ADRES

Godswaerderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470, kantoor@nhgl.nl, www.nhgl.nl.

DAGELIJKS BESTUUR

H. Tolkamp (voorzitter), D. Frissen (secretaris), R. Geraeds (ondervoorzitter) & L. Horst (penningmeester).

KANTOOR

O. Op den Kamp, J. Cuypers, S. Teeuwen, K. Letourneur & R. Steverink.

LIDMAATSCHAP

€ 30,50 p/j. Leden t/m 23 j. & 65+ € 15,25; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 91,50. O. Weinreich, ledenadministratie@nhgl.nl. Rekeningnummer: 159023742. BIC: RABONL2U, IBAN: NL73RABO0159023742. België: 000-1507143-54.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau, M. Lenders, publicatiebureau@nhgl.nl. Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto), themanummers € 7,-. ING-rekening: 429851. BIC: INGBNL2A, IBAN: NL31INGB0000429851. België: 000-1616562-57.

MOSSENSTUDIEGROEP

P. Spreuwenberg, Kleikoeleweg 25, 6371 AD Landgraaf, mossen@nhgl.nl.

PADDENSTOLENSTUDIEGROEP

H.J. Henczyk, Meidoornstraat 39, 6417 AN Heerlen, paddestoelen@nhgl.nl.

PLANTENSTUDIEGROEP

O. Op den Kamp, Canisiusstraat 40, 6462 XJ Kerkrade, planten@nhgl.nl.

PLANTENWERKGROEP WEERT

J. Verspagen, Biest 18a, 6001 AR Weert, weert@nhgl.nl.

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

W. Jansen, Wilhelminalaan 85, 6042 EM Roermond, sprinkhanen@nhgl.nl.

STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

H. Ogg, Kreugelstraat 37, 5616 SE Eindhoven, sok@nhgl.nl.

VISSENWERKGROEP

V. van Schaik, Sint-Luciaweg 20, 6075 EK Herkenbosch, vissen@nhgl.nl.

VLINDERSTUDIEGROEP

J. Queis, Spaanse singel 2, 6191 GK Beek, vlinders@nhgl.nl.

VOGELSTUDIEGROEP

R. van der Laak, Bethlehemstraat 34, 6418 GK Heerlen, vogels@nhgl.nl.

WERKGROEP DRIESTRUIK

W. Jansen, Wilhelminalaan 85, 6042 EM Roermond, driestruik@nhgl.nl.

ZOOGDIERENWERKGROEP

J. Regelink, Papenweg 5, 6261 NE Mheer, zoogdieren@nhgl.nl.

KRINGEN

KRING HEERLEN

J. Adams, Huyn van Rodenbroeckstraat 43, 6413 AN Heerlen, heerlen@nhgl.nl.

KRING MAASTRICHT

B. Op den Camp, Ambiorixweg 85, 6225 CJ Maastricht, maastricht@nhgl.nl.

KRING ROERMOND

M. de Ponti, Parklaan 10, 6045 BT Roermond, roermond@nhgl.nl.

KRING VENLO

F. Coolen, La Fontainestraat 43, 5924 AX Venlo, venlo@nhgl.nl.

KRING VENRAY

P. Palmen, tel. 06-46212897, venray@nhgl.nl.

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

REDACTIE O. Op den Kamp (hoofdredacteur), H. Heijligers, J. Hermans, M. Lejeune, A. Lenders, A. Ova & G. Verschoor, redactie@nhgl.nl.

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht, mvandemanakker@xs4.all.nl.

EDITING SUMMARIES J. Klerkx, Maastricht.

DRUK SHD Grafimedia, Swalmen.

COPYRIGHT Auteursrecht voorbehouden.

Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg

Het uitgeven van het Natuurhistorisch Maandblad wordt mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de provincie Limburg.

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten, snl@nhgl.nl.

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in Limburg, lierelei@nhgl.nl.

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van de waarnemingsgegevens van het NHGL, natuurbank@nhgl.nl. Waarnemingen doorgeven: www.natuurbank.nl

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAÏK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg. Postbus 2235, 6201 HA Maastricht, vanschaikestichting@nhgl.nl.

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

B. Morelissen, Agrimonie 14, 5931 ST Tegelen, foto@nhgl.nl.

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

S. de Jong, Sportparklaan 11, 6097 CT Heel, herpetofauna@nhgl.nl.

LIBELLENSTUDIEGROEP

J. Hermans, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, libellen@nhgl.nl.

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

S. Keulen, Mesweg 10, 6336 VT Hulsberg, mollusken@nhgl.nl.

MEINWEG EcoTOP 2012

Duitse en Nederlandse veldbiologen aan het woord

Op zaterdag 29 september 2012 vindt in Kasteel Daelenbroeck te Herkenbosch het natuursymposium EcoTop 2012 plaats. Het is inmiddels het vijfde achtereenvolgende jaar dat Duitse en Nederlandse veldbiologen en natuurvrienden bijeen komen om hun kennis grensoverschrijdend uit te wisselen.

Centraal thema van de EcoTop 2012 is de herpetofauna van Nationaal Park De Meinweg en het aangrenzende Duitse deel van het nationale park. Tegelijkertijd met de EcoTop 2012 verschijnt een themanummer van het Natuurhistorisch Maandblad over de Herpetofauna van Nationaal Park De Meinweg.

Deelname aan de Ecotop is gratis. Inschrijven kan, vanaf 1 juli 2012, online via www.stichtingkoekeloere.nl. Uw opgave ontvangen wij graag vóór 1 september aanstaande.

Hebt u aanvullende vragen of opmerkingen neemt u dan contact op met Ton Lenders (tlenders@live.nl) of Ernest van Asseldonk (info@stichtingkoekeloere.nl)

PROGRAMMA

Ochtendprogramma

- 09.00 – 09.30 uur Inschrijven, ontvangst met koffie en vlaai.
- 09.30 – 09.35 uur Welkomstwoord / opening door NP De Meinweg. *Mevr. Joke Kersten / Voorzitter Overlegorgaan NP De Meinweg*
- 09.35 – 09.40 uur Introductie door dagvoorzitters. *Dhr. Ton Lenders / Voorzitter Werkgroep Natuur, Onderzoek en Beheer (NOB), NP De Meinweg & Dhr. Peter Kolshorn / Ecoloog Biologische Station Krickenbecker Seen*
- 09.40 – 10.10 uur Atlas Herpetofauna NordRhein Westfalen / *Martin Schlüpmann / Bioloog Biologische Station Westliches Ruhrgebiet e.V. Aandachtssoorten Ringslang en Boomkikker*
- 10.10 – 10.40 uur Atlas Herpetofauna NL / *Raymond Creemers / Stichting RAVON. Aandachtssoorten Ringslang en Boomkikker*
- 10.40 – 11.00 uur Herpetofauna van de Duitse Meinweg / *Philip Koch / Landschapsecoloog NABU Naturschutzstation Wildenrath.*
- 11.00 – 11.15 uur Korte pauze
- 11.15 – 11.35 uur De status van de Heikikker in NP De Meinweg / *Harrie van Buggenum / Herpetologische Studiegroep Natuurhistorisch Genootschap Limburg.*
- 11.35 – 11.55 uur De Gladde Slang in het Boschbeekdal / *Anja You*
- 11.55 – 12.15 uur De Knoflookpad op de Meinweg van de ondergang gered? / *Ben Crombaghs / Natuurbalans – Limes diversgens BV.*
- 12.15 – 12.30 uur Uitreiken eerste exemplaar themanummer van het Natuurhistorisch Maandblad over de Herpetofauna van NP de Meinweg.
- 12.30 – 13.30 uur Lunch in het Bezoekerscentrum NP de Meinweg, Meinweg 1 te Herkenbosch

FOTO: VAN ASSELDONK

FOTO: OLOP DEN KAMP

FOTO: T. LENDERS

FOTO: OLOP DEN KAMP

Middagprogramma

- 13.30 – 15.30 uur Themafietstocht en/of wandeling met gespecialiseerde gidsen, waarin u kennis maakt met de voor reptielen en amfibieën gevoerde beheersmaatregelen in NP de Meinweg en het aangrenzende Duitse deel. U kunt bij uw inschrijving een keuze maken uit twee fietstochten of een wandeltocht.
- 15.30 – 16.00 uur Afsluiting met korte evaluatie van de dag in Kasteel Daelenbroeck te Herkenbosch.
- vanaf 16.00 uur Informele borrel.

De EcoTop 2012 is een initiatief van het Overlegorgaan Nationaal Park De Meinweg, Staatsbosbeheer, Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Biologische Station Krickenbecker Seen en Stichting Koekeloere.

Nationaal Park
De Meinweg

Biologische Station

Krickenbecker Seen

NATUURHISTORISCH
GENOOTSCHAP IN LIMBURG

De Ecotop 2012 is mede mogelijk gemaakt door Provincie Limburg en Platteland in Uitvoering.

provincie limburg

PLATTELAND
IN UITVOERING

INHOUDSOPGAVE

141 BIJZONDERE DAGVLINDERS IN LIMBURG IN 2011

John Adams & Paul Vossen

In 2011 zijn vooral in Zuid Limburg veel waarnemingen van zeldzame dagvlinders gedaan. Hierbij waren soorten die soms tientallen jaren niet in Nederland waargenomen zijn. De Braamparemoervlinder (*Brenthis daphne*) is zelfs nog nooit eerder in Nederland gezien. Opvallend is dat het Staartblauwtje (*Cupido argiades*), het Kaasjeskruidkoppje (*Carcharodus alcae*) en de Grote Paremoervlinder (*Argynnis aglaja*) zich op enkele plaatsen hebben voortgeplant. Van enkele andere zwervers wordt verwacht, dat ze zich binnenkort ook in Limburg kunnen vestigen.

148 HET OBJECT VAN DE MAAND

De Eenstijlige meidoorn, een aquarel van de vermaarde Limburgse florist Dr. A. De Wever

149 BOEKBESPREKING

150 JAARVERSLAG

155 ONDER DE AANDACHT

155 BINNENWERK BUITENWERK

156 COLOFON

Foto omslag:

Dambordjes (Melanargia galathea) op

Grote centaurie (Centaurea scabiosa)

(foto: O. Op den Kamp)